

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 5 – 6 (508 – 509) година XXXIX

4 юни 2021 година

Невидимите революции на научното мислене

**Към историята за създаване
на университет в Пловдив**

На стр. 2

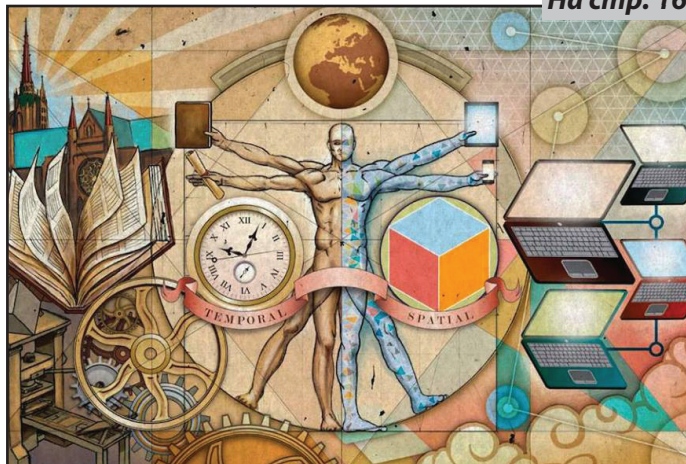
**Уникалната съдба на гениалния
индийски математик Рамануджан**

На стр. 20

**Резултатите от студентския
литературен конкурс на вестника**

На стр. 26

На стр. 16

Стартира кандидатстудентската кампания. Приемаме 4188 студенти за учебната 2021/2022 г.

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ ще приеме в ОКС „Бакалавър“ 4188 студенти за учебната 2021/2022 година, от които 3343 са по държавна поръчка, а 845 – платено обучение.

Студенти ще се приемат в общо 106 специалности. Новите са 4 – „Международна политика и бизнес дипломация“, „Приложна физика за иновативни технологии“, „Автомобилно и индустриално инженерство“ и „Биоинженерство“. В три от обявените специалности обучението ще бъде само във филиалите в Смолян и/или в Кърджали.

Стартът на кандидатстудентската кампания е на 7 юни 2021 г. От тази дата желаещите могат да подават документи за кандидатстване онлайн. Това ще става на активирана в самия ден платформа в сайта на университета: <http://www.uni-plovdiv.bg>. Крайният срок за електронния вариант на кандидатстване е

21 юни. От 11 до 23 юни 2021 г. ще се подават документи и на място – в Спортната зала на Пловдивския университет на бул. „България“ № 236 или в бюрата на ЦКПИ и НАПС по градове.

Кандидатстудентски изпити ще се проведат присъствено в периода от 28 юни до 1 юли 2021 г. Изключение са само изпитите за специалността „Актьорство за драматичен театър“, които ще се проведат в три кръга – на 15, 16 и 17 септември.

За 28 юни са насрочени изпитите по история на България, английски език и химия. На следващия ден е проверката на знанията по математика, изобразително изкуство, теология. Изпитите по информатика, немски език, испански език, френски език ще са на 30 юни.

Комплексният изпит по физическо възпитание е на 29 и на 30 юни.

На стр. 7 ➔

Към историята за създаване на университет в Пловдив –

Доц. д-р Русалена
ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА

Както е известно, решенията на Берлинския конгрес определят специалния статут на Източна Румелия като автономна провинция в пределите на Османската империя със столица гр. Пловдив. Древната история и космополитният характер на града го превръщат в кръстопът и средище на източноевропейската цивилизация. По стечение на обстоятелствата тук е съсредоточен и част от българския интелектуален елит със своите най-изявени представители, които допринасят за превръщането на града в най-значимото културно и просветно средище на Източна Румелия. Столицата става огнище на духовния живот в Южна България, а разностранните прояви и високите културни постижения изиграват важна роля за утвърждаването на българския характер на Източна Румелия. Неслучайно Пловдив е определян от изследователите като един от центровете, в които се поставят основите на модерната национална култура.

Затова и досега историята на Източна Румелия представлява интерес и предизвикателство за изследователите. В тази връзка е важно да бъде отбелязано, че въпреки множеството изследвания, посветени на темата за историята на Източна Румелия, и сравнително известната изворова база все още е възможно откриването на непознати документални свидетелства посредством методите на архивната евристика за търсенето на ретроспективна документна информация.

В случая става дума за документални свидетелства, които разкриват неизвестни намерения и инициативи относно създаването на университет в Пловдив през посочен

На пловдивската академична общност, която носи метафората на собствената си история и вдъхновяващия пример на идейните създатели на пловдивското университетско образование – споделен духовен дар по повод на 60-годишнината от създаването на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Барелеф на Емануил и Александър Богориди

ния период. Въпросните свидетелства са от епистоларното наследство на представители на фамилията Богориди и на Константин Иречек. По-конкретно това са едно писмо от Емануил Богориди, адресирано до неговия чичо Алеко Богориди от 12 юни 1879 г., както и писма, разменени между Емануил Богориди и Константин Иречек във времето 22 юли 1879 г. – 6 септември 1879 г.

Първото писмо се съхранява в личния архивен фонд на Йоаким Груев (ф. 2, а.е. 261а, л. 1 – 4) в Българския исторически архив при пловдивската Народна библиотека „Иван Вазов“ (НБИВ – БИА), а останалите две са от архивния фонд на Константин Иречек (ф. 3, оп. 1, а.е. 65, л. 4 – 7) в Научния архив на Българската академия на науките (НА БАН). Цитираните писма са автографи (ръкопис) и са на френски език. Те са ценни исторически извори и добавят нови шрихи към културната история на гр. Пловдив, но едновременно са и основателен повод за пловдивската академична общност да се гордее със своите дълголетни традиции, свързани с историята на университетското образование.

Важно е да припомним, че в хронологичен аспект идеята за откриване на университет в Пловдив по времето, когато градът е столица на Източна Румелия (1878 – 1885), изпреварва инициативите в тази посока в тогавашното Княжество България. Известно е, че още през 1884 г. е взето принципно решение за основаване на Висше училище в Пловдив, чието откриване е било предвидено за есента на 1885 г. За съжаление, събитията около Съединението осуетяват възможността за създаването на първия български университет в града.

Споменатите по-горе писма потвърждават, че след приемането на Органическият устав започват да се обсъждат не само конкретни идеи за бъдещия университет, но се предприемат и първите стъпки за осигуряване на качествен преподавателски състав. За целта се правят опити за привличане на едни от най-известните за времето си европейски учени с интереси и изследвания по българска история и култура.

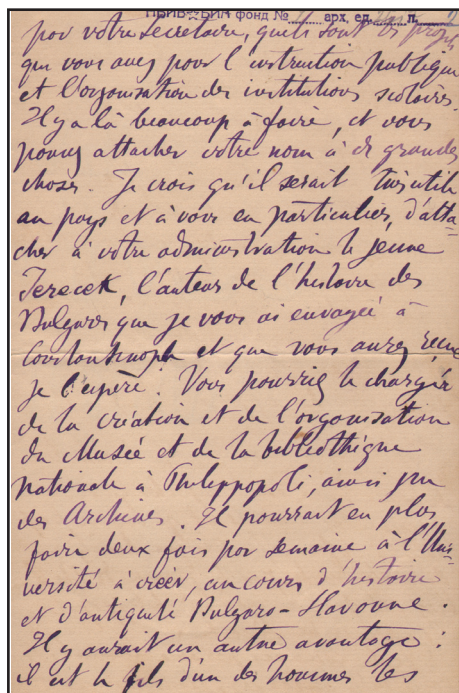
В хронологичен аспект най-ранно от споменатите по-горе писма е това от Емануил

Богориди до неговия чичо Алеко Богориди, изпратено от румънския град Текучи на 12 юни 1879 г. То е част от чуждите материали във фонда на Йоаким Груев. Неговото попадане сред тях се обяснява с необходимостта, че то е трябвало да бъде съгласувано с Й. Груев, на когото по същото време е поверена Дирекцията на просвещението. Също така е важно да се отбележи, че липсата на архивен фонд на споменатата дирекция, за разлика от останалите, чиито архивни фондове понастоящем се съхраняват в Централния държавен архив, в известна степен се компенсира от служебните материали в личния фонд на Йоаким Груев относно дейността на ръководената от него дирекция. Горепосочените факти дават отговора защо посоченото писмо на Емануил Богориди, адресирано до чичо му, е попаднало в същия фонд.

Във въвеждащата част на писмото се засягат въпроси, свързани предимно с политиката на Източна Румелия и възможността и правото на главния губернатор да носи униформата на Източнорумелийската войска. Племенникът изказва задоволството си от административните назначения, които прави чичо му в качеството си на главен губернатор. Не бива да се пренебрегва и фактът, че Ем. Богориди два пъти е кандидат за българския владетелски престол – през 1878 г. и през 1887 г., като сред кандидатите тогава е и чичо му Ал. Богориди. И двамата като представители на княжеската фамилия Богориди, която е сред от най-изявената част на българския аристократичен елит през XIX век, ясно осъзнават мисията си за изграждане на устоите на модерната българска държавност. От съдържанието на писмото е видно, че двамата поддържат тесни роднински връзки и предварително обсъждат различни бъдещи проекти, в това число и обективни намерения за организацията на учебните институции и за дейността на Дирекцията на народното просвещение. По-нататък Ем. Богориди споделя: ...Тук има да се прави много и Вие можете да свържете името си с големи неща. Мисля, че би било много полезно за областта и за Вас в частност да привлечете към Вашата администрация младия Иречек – автор на „История на българите“, която аз Ви изпратих в Константинопол и която Вие сте получили, надявам се. Вие бихте могли да го натоварите със създаването и организацията на Музей и Национална библиотека, както и с Архивите. Освен това той би могъл два пъти седмично в Университета да води курс по история на България – старославянска Античност...

Обсъжданите идеи за конструирането на споменатите институции са културен символ от заключителния етап на нашето Възраждане и както става ясно, успешно се транслират и в Източна Румелия.

Предложението си Ем. Богориди мотивира с идеята да се започнат действия

Факсимиле на лист от писмото на Емануил Богориди до неговия чичо Алеко Богориди (Текучи, 12 юни 1879 г.). – НБИВ – БИА, ф. 2, а. е. 261а, л. 2. Ръкопис, оригинал на френски език

из епистолярното наследство на фамилията Богориди

по-рано в тази посока с цел да се изпревари и предотврати поканването на К. Иречек в Княжество България. Като мотив за привличането му изтъква и политическата роля на неговия баща – Йозеф Иречек, който би могъл да допринесе за засилване на връзките с Чехия и Австро-Унгария. Той предлага лично да започне кореспонденция и преговори с К. Иречек, защото вече го познава. Изразява мнение, че е необходимо от бюджета на Дирекцията на просвещението да се предвидят около 10 000 франка за годишно заплащане, в случай че К. Иречек приеме да дойде в Източна Румелия.

В случая напълно логична изглежда инициативата, подета от Ем. Богориди, чрез подходящо предложение да бъде ангажиран талантливият и млад чешки историк със създаването на културните институции в Източна Румелия. Още повече че в основния закон на автономната област Източна Румелия, който регламентира политическия, обществен и културния живот, е обоснована идеята за създаване на университет в гр. Пловдив.

Интерес представлява фактът, че в писмото се прокарва и идеята за изграждането на архивите в Източна Румелия. В случая не става ясно дали намерението е свързано с организацията на учрежденските оперативни архиви, така важни и необходими за управлението, или с идеята за създаването на исторически архив, който заедно с музея и библиотеката да бъде част от комплекса на историческата памет в Източна Румелия. В официалното предложение на Ем. Богориди от името на Ал. Богориди до Иречек обаче не се споменава ангажимент във връзка с архивите.

По-нататък в писмото си Ем. Богориди предлага да привлечат за бъдещия университет и негов приятел – доктор по право и философия от Университета в Мюнхен, който би приел катедра по немска литература без заплащане. Смята, че за него е нужно да се осигури само жилище или разходи за такова, защото той иска да извършва изследвания в българските земи и да пише кореспонденции за вестниците и за немските литературни сборници, което тогава е добре платена дейност... – *ето защо той лесно би минал без заплащане* – пише Ем. Богориди. Писмото завършва с надеждата, че разгръщането на мащабна дейност, свързана със създаването и устройването на културни и просветни институции в Източна Румелия, ще създаде на Алеко Богориди изключително добра репутация в Европа и Ориента.

От писмото е видна идеята за привличането на К. Иречек в Източна Румелия, който, освен че трябва да се заеме с изграждането на т. нар. институции на паметта – музей, библиотека и архив в Пловдив, ще може да преподава и в университета, който евентуално ще бъде създаден. Също така се лансира и идеята да бъде привлечен доктор от Мюнхенския университет. Прави впечатление, че се споменават именно дисциплини от сферата на хуманитаристиката (история на България и немска литература), макар че проектът през 1884 г. не предвижда обучение в хума-

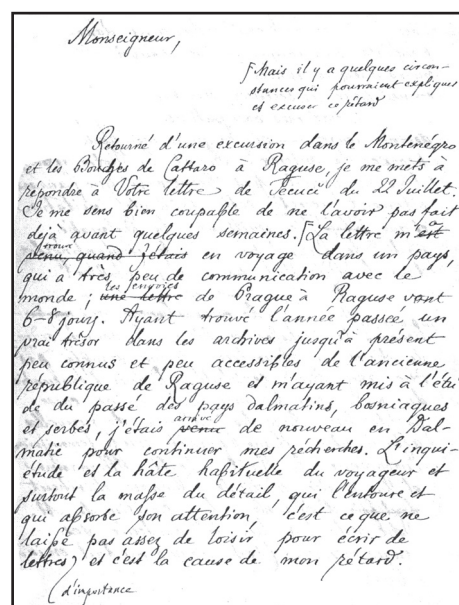
нитарната сфера, а акцентира върху подготовката на съдебни и административни служители, които от прагматична гледна точка тогава са най-необходими в автономната провинция.

Предложението на Ем. Богориди до чичо му не е случайно, защото в архивния фонд на Иречек има запазено още едно по-раншно писмо от Ем. Богориди, но адресирано до Иречек (от 2 април 1877 г.), в което той изразява задоволството си от публикувания труд на Иречек *История на българите* и личната си благодарност, че в монографията намират място неговият прапрадядо Софроний Врачански и дядо му княз Стефан Богориди. Също така му изпраща и снимка на портрет на Софроний Врачански от българската църква в Константинопол. На 10 май 1877 г. Иречек подготвя своя отговор с изразена благодарност за полученото писмо и фотографията: *...Историята на българската нация (на Вашите съотечественици), сегашното и миналото състояние и голямото бъдеще на България ще бъде винаги предпочитана част от моите научни занимания...*

Очевидно е, че след получено потвърждение от Ал. Богориди племенникът Ем. Богориди на 22 юли 1879 г. пише писмо до Иречек, в което му отправя покана от името на чичо си за приемане на служба в Източна Румелия: *...С едно силно чувство на задоволство се натоваших, като се опрях на спомена за приятните, но много кратки връзки, които имах случай да имам с Вас, да Ви изпратя едно предложение, което моят чичо, княз Александър Богориди, главен губернатор на Източна Румелия, ме помоли да Ви отпращам от името на правителството на провинцията. Става въпрос за това да се създаде във Филипополис библиотека и национален музей... Аз мисля, че създаването на Национална библиотека и на Национален музей ще бъде последвано не след дълго време от създаването на Университет, предвиден от Органическия устав. Там Вашето място ще бъде белязано, естествено, от една нова важна позиция...*

По-нататък в писмото Ем. Богориди подчертава огромните заслуги на К. Иречек към българската нация, които той има чрез изследванията си по българска история. Моли го възможно най-бързо да даде отговор, като му съобщава, че му се предлагат 500 златни наполеона годишна заплата. Черновата на отговора на Иречек е с дата 6 септември 1879 г., като той обяснява закъснението си със своите пътувания с научна цел и работата в архивите на средновековната Дубровнишка република.

...Предложението, което ми прави Негово Сиятелство [Александър], главен губернатор на Източна Румелия, и което Ви имамте добрината да ми съобщите, е най-хубавото, за което човек може да си помисли. Да се занимавам с моите любими изследвания на самия Балкански полуостров, да мога да остана поне няколко години в една страна, все още малко позната за науката, в сред едно население, което чрез моите научни изследвания ми е станало скъпо – какво по-добро би могло да ми бъде предложено?... Но има причини, които не ми позволяват да

Факсимиле на лист от черновата на писмото на Константин Иречек до Емануил Богориди (Рагуза, 6 септември 1879 г.) – НА БАН, ф. 3, оп. 1, а. е. 65, л. 1. Чернова, ръкопис на френски език

изпълня това желание. Новият ред на нещата в Румелия все още не ми се струва добре консолидиран...

По-надолу К. Иречек мотивира отказа си с алармиращите новини в пресата във връзка с евакуацията на руската армия, опитите да бъде разклатена позицията на Алеко Богориди и евентуалната опасност от нови безредици в Източна Румелия. Накрая заключава: *...Мисля, че едно спокойно съществуване още не е възможно. Моля Ви да предадете на Негово Сиятелство Главния губернатор и Губернатора на Източна Румелия израза на моите най-искрени чувства и благодарности за поканата, която ми направи; съжалявам много, че поне в този момент ми е трудно да приема...*

Следователно Иречек отказва да поеме съответния ангажимент, а през ноември същата година той идва в Княжество България и е назначен за секретар на Министерството на просвещението. В случая обаче интерес представляват намеренията и предложенията на представителите на румелийския политически и обществен елит още от самото начало и на практика преди Княжеството да конституират едни от най-важните културни институции – **музей, библиотека, архив и университет**, както и да привлечат един от най-известните европейски учени слависти в лицето на Константин Иречек.

В този ред на мисли интересно съвпадение констатираме и относно патрона на Пловдивския университет – преподавателя Паисий Хилендарски. Не е случайно, че именно преките потомци на Софроний Врачански, автор на първия препис на *История славянобългарска* (Първи Котленски препис от 1765 г.), в лицето на Алеко Богориди (правнук) и Емануил Богориди (праправнук) са ангажирани пряко, както видяхме, с идеята за създаването на университет в Пловдив още през 1879 г. и с опитите за привличане на елитен преподавателски състав.

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

Те бяха едни от първите

На 1 март 1964 г. постъпих асистент в Катедрата по ботаника на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, тогава Висш педагогически институт по природо-математическите науки. Всички асистенти бяхме млади хора, едни, като мен – дошли направо от студентската скамейка в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, други – учителствали няколко години. Работехме и живеехме приятелски и задръжано, не бяхме още заразени от тъй характерната за хората на науката и изкуството професионална завист и надпревара за титли, постове и кариера. Не мислехме за дисертации и хабилитации, по-голямата част от времето ни беше заето с подготовката и провеждането на упражненията със студентите – нямаше уредени лаборатории, липсваха нужните технически пособия, апаратура, препарати, нямаше опит... Но затова пък имахме енергията и ентузиазма на младостта, а и денонощието е от 24 часа, оставаха сили и откряднати „прозорци“ да отидем на кино, на театър, на концерт, да се съберем на имени и рождени дни, на 8 март

Ректорът проф. Живко Ламбрев и заместник-ректорът проф. Тодор Василев с група преподаватели при откриването на учебната 1965/1966 година

или на Нова година, да хапнем, да сръбнем – обикновено на скромни импровизирани софри в асистентската стая, да се повеселим.

Нашата ботаническа катедра в сравнение с другите катедри от биологията на тепето беше най-многолюдната, тъй като включваше няколко учебни дисциплини: морфология, анатомия, систематика и физиология на растенията. За първите години на тази катедра с ръководител проф. Димитър Воденичаров и асистентите Снежина Мирова, Мария Кабанова, Дафина Нинова, Петя Душкова, Георги Илков, Стефан Станев (след година-две – и Ангелина Тодорова) вече писах във в. „Пловдивски университет“ (бр. 3, 4 април 2012 г.; бр. 3 – 4, 8 април 2014 г.). Тук бих искал да припомня за други двама преподаватели от биологията, също едни от първите в новото пловдивско висше учебно заведение, прераснало с годините в един от най-големите и най-авторитетни български университети – доц. Евгения Аджарова и доц. д-р Георги Николов.

Доц. Евгения Аджарова

Преди откриването на Висшия педагогически институт Евгения Аджарова е била асистентка в катедрата по биология във Висшия медицински институт (сега университет) в Пловдив с ръководител проф. Живко Ламбрев. С избирането на проф. Ж. Ламбрев за ректор на новото пловдивско висше учебно заведение и за ръководител на Катедрата по обща биология (сега Катедра по биология на развитието) той взема със себе си и своята асистентка Е. Аджарова. Така катедрата по „Биология“ става първата катедра в специалността биология, а Аджарова – първата асистентка, при това не само в тази специалност, а една от първите въобще в целия институт.

По-възрастна от другите асистенти в биологията, 42 – 43-годишна (не след дълго тя се хабилитира за доцент), Е. Аджарова беше за по-младите образец на преподавател: винаги изрядна в работата си, дисциплинирана, подредена, всеотдайна и благоразположена, тя беше пример не само за нас, а и една от любимките на студентите, обичаха я и тя ги обичаше.

С мъдрите си и добронамерени съвети, с ведрия си характер и оптимизъм, с присъщата си доброта и сърдечност за нас Е. Аджарова, за едни – Жени, за други, по-стеснителните – др. Аджарова, беше за нас като майка. Особено близки с нея бяхме ние от ботаническата катедра. Често вкупом ѝ гостувахме, тя с радост ни посрещаше, настанявахме се край дългата маса в хола и домакинята винаги намираще с какво да ни нахрани. Не с две риби като Исус Христос, но със сирене, маслини, домашна лютеница и туршия, някакъв сладкиш... Беше толкова приятно и вкусно, бяха най-хубавите вечери на света! Ако не беше на работа, при нас сядаше и съпругът на нашата „майка кърмилница“, известният пловдивски гинеколог д-р Сергей Аджаров. Той мълчаливо си пиеше ракията, слушаше нашите шумни и припрени разговори, усмихваше се и също се радваше на присъствието ни, което го откъсваше и успокояваше от тежкото ежедневие в операционната или в родилната зала на университетската болница.

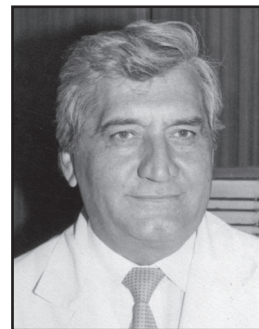
И сега, толкова години от онова далечно време, мина ли покрай кооперацията до Банка ДСК на „Джумаята“, неизменно вдигам взор към прозорците на 4-тия етаж, където беше апартаментът на тъй близкото на сърцето ми семейство Аджарови, и в паметта ми оживяват рой спомени от честите ми посещения у тях. И в радостни, и в трудни дни от живота ми техният дом ми беше като бащин, тук намирах съчувствие и подкрепа, сигурност и утеха. Другарката Аджарова, Жени, наистина ми беше като втора майка! Свята да е паметта ти! За мен, за всички ни ти ще останеш един от най-добрите и благородни хора, които съм срещал в живота си, а за нашия университет – един от неговите първи и най-заслужили преподаватели и първостроители.

Доц. д-р Георги Николов

Когато през март 1964 г. постъпих на работа в Катедрата по ботаника на тогавашния Висш педагогически институт и сегашния Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Георги Николов беше един от малкото тогава преподаватели и помощен състав на специалността „Биология“, която, както и сега, се намираще на тепето. С полувисше образование на медицински лаборант, преди това той е работил в Катедрата по физиология на човека във Висшия медицински институт (сега университет) в Пловдив при проф. Бошев. Когато асистентът от тази катедра д-р Борис Полнарев се хабилитира за доцент и става основател и ръководител на Катедрата по анатомия и физиология на човека при нас, той привлича при себе си и скромния, прецизен и отговорен в задълженията си млад медицински лаборант Г. Николов. Започнал и в новата катедра като лаборант, с годините той завърши задочно биология, защити дисертация, стана асистент, хабилитира се за доцент и приключи преподавателската си кариера като ръководител на катедрата. Един нелек, трудно изминат творчески път, пример за упоритост, постоянство и любов към професията. Тези качества, към които ще прибавя още и човешко благородство, безкористно приятелство и доброта, бяха първите ми впечатления от запознанството ми с Г. Николов и те се потвърдиха още повече с годините при дългото ни близко приятелство и общуване.

Израснал в бедно пловдивско семейство, свикнал от малък сам да се оправя в живота, да се бори с трудностите и упорито да се стреми към по-високо образование и реализация в професията си, Г. Николов е пример за възхищение и подражание. Немалко от първите асистенти в университета не можаха да издържат на трудностите и усилията, които изискваше от тях изграждането и утвърждаването на едно висше учебно заведение, нямаша сякаш характер да носят „две дини под една мишница“,

Приветствие по случай 60-годишнината на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Богданка АДАМУ

Днес аз празнувам с моята Алма матер не само защото се навършват 60 години от основаването ѝ, но и защото отбелязвам годините на своята младост и зрелост, неуловимо вплетени в незабравимите ми спомени за живота в Пловдив през онези далечни дни.

Ние бяхме първите випускници на тогавашния Физически факултет, катедра „Руска филология“, и имахме невероятната възможност да бъдем обучавани от руски специалисти филолози, като някои от тях бяха дори ветерани от войната. Невъзможно е да спомена само някои преподаватели и асистенти от онова време, защото всички те работеха с невидан ентузиазъм, осъзнавайки, че създават бъдещето ни. Практическите упражнения по фонетика ми доставяха особена радост, заедно с лекциите по класическа и съвременна литература. Повярвайте, това бяха уникални часове, където се лееше руска реч и се водеха дискусии, изследвания и спорове по теми, близки до душата на всеки млад човек. Онези четири години създадоха у мен непреодолимото желание да съм друга и другаде – може би поради натиска на системата, с която аз невини бях съгласна, но също така и заради необозримите простори, които се отваряха пред мен в резултат на непрекъснато разширяващия се кръг на познание.

По-късно, когато бях студентка в катедра „Английска филология“, си спомням как с трепет слушах вече наши преподаватели, носители на друго светоусещане. Спомням си 11. аудитория – огромна, препълнена със студенти и вечно тътнеща като пролетна река. Лекции, въпроси, отговори, междучасие и пак лекции... А в събота, ако нямаше лекции – в библиотеката, вечер – в „Златната круша“. В неделя пък работа по зачетите или по курсовите работи. През сесиите – пушене до дупка и учене. Най-веселите дни в университета за мен бяха бригадите – колкото и неудобства да имахме, беше весело и дружно. Много от колегите се залюбиха или отлюбиха тогава. Най-дружелюбните хора в ония години бяха служителките в Учебния отдел – те никога не се оплакаха от нас и винаги бяха готови да ни обслужат.

Богданка Адаму е завършила специалността „Руска филология“ през 1980 година, а по-късно – магистратура по английска филология. Извън време работи в Смолянския регион, след това отива в Африка – връща се и заминава няколко пъти, завършва втора магистратура в САЩ, после работи в Молдова и сега отново е в Пловдив.

Преди повече от 30 години, когато трябваше да акредитирам дипломата си в Министерството на образованието на Федерална република Нигерия, една тяхна служителка отвори огромен наръчник и провери дали моят ВУЗ е регистриран при тях. Да, наистина, Plovdiv University „Paisii Hilendarski“ под Europe, Bulgaria. Каква гордост изпитах тогава. Моят руски и моят английски, моята адаптивност и търсене на новото ме отведоха в Африка, където работех с деца и членове на дипломатическите мисии от цял свят. И когато говорех английски, трябваше да обяснявам на руски, иврит, мандарин, френски, португалски или хауса. А когато говорех на английски с деца на сънародници, ги учех да четат и пишат на български. През ваканциите учехме български стихотворения и песни и подготвахме представления по случай нашите български празници там.

И сега, след точно 40 години бродене по света, аз съм си пак у дома, тук, в Пловдив, възпитавайки колеги, които не искам да вървят по отъпкани пътеки, а да търсят нови простори, тъй както сторих аз. Искрицата, която ПУ запали в мен, се превърна в плам, не – в огън, който все още предавам на други.

Паисий Хилендарски и Пловдивският университет – те са в основата на моята съдба, а тя е част от бъдещето на народа ни. Така се върти светът и в този кръговрат има извечни състояния. Едно от тях е смиреността пред вечността. Вечността, от която е част и моята алма матер – Пловдивският университет. Честито, ПУ!

➔ От стр. 4

т.е. да понесат задълженията на преподаватели и научни работници, и се пенсионираха като... асистенти, а някои дори напуснаха.

Сближих се с Гошо още в първите седмици от постъпването ми в университета и останахме докрай добри приятели. Той беше човекът, който ми помогна да се ориентирам в напълно непознатия дотогава за мен Пловдив, да си намеря квартира и да я уредя някак. С него сядахме понякога вечер след изнурителния ден да изпием в близкото скромно заведение по една „малка“ и да изпушим на спокойствие по някоя и друга цигара. Помагах му и аз, доколкото можех, свързват ни и някои весели и недотам весели случки. Двамата избрахме напр. какъв цвят да боядисат стените на тяхната лаборатория и очаквахме доц. Полнарев, по това време в чужбина, да бъде приятно изненадан и да ни похвали. Само че не, тъкмо обратното! Като видя прекалено цветно и ярко боядисаните стени, той се намръщи и неодобрително каза: „Георги, каква е тази шарения? Лабораторията е заприличала на кръчма, да ядем и пием на масите, не да водим тук упражнения!“. Гошо се притесни и разстрои: „Каква я мислехме, а каква излезе!“ – тухкаше се той. Иначе Полнарев много ценеше и държеше на Георги, поддържаше с него близки отношения и след преместването си в София, често си звъняха и разговаряха по телефона, гордееше се с неговото заслужено израстване в професията от лаборант до доцент и ръководител на катедра.

Те бяха едни от първите

телската работа в Катедрата по анатомия и физиология на човека много често се правеха над котки. Снабдяваше ги един „професионалист“ в тази област, носеше ги в чувал, откъде ги намираще – „тайна“. Случваше се някоя котка да се измъкне от чувала и тогава с часове гонехме из лабораторията да хванем освирепялото животно...

Да, Г. Николов беше добър човек и приятел, достоен преподавател, научен работник и ръководител. Но личният живот тъкмо на такива хора често не е лек. Така беше и с него. Съпругата му, бивша наша колежка от третия випуск на университета, почина сравнително рано, налегнаха го и него тежки болести, трябваше да се грижи и за болната си сестра... Но както е казано, няма лошо без добро. Синът му, д-р Димитър Николов, наследил най-добрите качества на своя баща, е доцент и началник на нефрологичното отделение в Пловдивския медицински университет, известен и търсен специалист в областта на нефрологията. Гошо се гордееше с него, радваше се, че и внукът му Георги учи медицина и ще продължи семейната традиция в тази професия.

Спомени, спомени... Много спомени – и мили, и тъжни, и весели, и недотам весели – от онези първи години на Пловдивския университет често ме връхлитат и оживяват. Мнозина от някогашните преподаватели вече ги няма на белия свят, но те ще останат винаги в летописа на Университета, защото вградиха в основите му част от своята младост.

И още нещо любопитно. Опитите на упражненията със студентите и научноизследова-

Тържествено слово по случай 24 май

Поглед назад с надежда за утрешния ден

Докт. Димитър КАРАМИТЕВ

Уважаеми господин Ректор на Пловдивския университет, уважаемо ръководство на университета, скъпи преподаватели, студенти и служители на ПУ,

За втора година ще отбележим светлия празник на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, на българската просвета и култура и на славянската книжовност различно от обичайното – без голямо тържество пред входа на нашия университет, почитащо пред украсения с цветя портрет подвига на св. св. Кирил и Методий, без шествието с цветя до паметника на нашия патрон Паисий Хилендарски. Празник... в едни особени обстоятелства. Изминаха трудни месеци, които бяха изпитание за търпението, психическата устойчивост и физическите сили на преподаватели, студенти и администрация. Няма съмнение, че никой не беше подготвен за това изпитание, много непредвидени ситуации пречеа, много от нас загубиха близки, колеги, приятели. Професионализмът и човешкото отношение обаче не позволиха учебният процес да пострада, разбирането и съпричастността между преподаватели и студенти показаха, че можем сега да изпратим успешно изтичащата академична година.

Във времена на изпитания се случва хората да обърнат поглед назад към своята история и да потърсят там решение и утеха. Погледът назад носи и просветление.

Днес (24 май) е един такъв ден за поглед към миналото. Да си припомним с преклонение за делото на светите братя от Солун, за техните ученици и последователи.

В основата на свещеното дело на св. св. Кирил и Методий стои мисията за духовно просвещение и културно приобщаване на славянството към християнството посредством Словото. Мисия, осъзната като важна и основополагаща за целия славянски свят, но също така продиктувана от искрената вяра в Божественото учение, което равноапостолите проповядват. Учение за Божествения замисъл, чиито корени откриваме в онова често припомняно начало от Евангелието от Йоан, което гласи „В началото беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото“ (Йоан 1:1). Оказва се, че възприемането на този свещен характер на думите не само огромотява. Словото чертае пътищата към Божествените послания, разгадава Божествения смисъл на света на знанието, отваря вратите към светлината на духовното търсачество и човешкото усъвършенстване.

Тържествено отбелязваме на този ден и несломеното през вековете българско слово. Припомнянето на миналото е възстановеното от дълбините на родната ни история писано слово. 24 май е и много личен празник за всеки от нас. Едва ли има българин, който да не се вълнува от светлината и пролетната ведрост на този празничен ден. И всеки има своя спомен за него.

Занимавайки се със западноевропейска литература и

Докт. Димитър Карамитев

бидейки поет по душа, аз няма как да нямам свои лични предпочитания около споделеното за празника. Моят спомен, свързан с мисионерството на човека на словото, е препратка към едно стихотворение. В своята най-известна стихосбирка „Слова“ (Paroles) сладкодумникът от парижкото бистро Жак Превер споделя озадачението си за начина, по който хората създават имена. Превер в превод на незабравимия Валери Петров звучи така: „...Въобще имената... / Юго бил Виктор, а Русо бил Жан-Жак. / А не може ли иначе да бъде все пак...“¹. Именно, може да бъде иначе – и всяко име, всяка дума, всяко послание могат да бъдат казани и по по-различен начин. Струва ми се, че всяко слово в даден език е и символ на човешкото споразумение за конкретното му значение. Може би по повод на празника бих могъл да си позволя и известна словесна дързост. Бих казал, че всяка дума може да бъде прочетена и като мирен договор, подписан от всички, говорещи на този или на онзи език. Любопитно е как човечеството, което в продължение на хилядолетия не успява да се научи да пази мира, е съумяло да постигне мир на едно друго ниво – словесното.

Но нека за това припомним словата на Константин Философ: „Благодаря на моя Бог, задето повече от всички ви говоря езици; но в църквата предпочитам да кажа пет думи разбрани, за да поуча другите, нежели хиляди думи на [непознат] език... В закона е писано: „На чужди езици и с чужди уста ще говоря на тоя народ, но тъй няма да ме послушат, казва Господ“ (спред Ис. 28, 11 – 12). Тъй че езиците са белег не за повярвалите, а за неповярвалите; а пък пророчеството не е за неповярвалите, а за повярвалите“² (из „Пространно житие на Константин-Кирил Философ“ от Климент Охридски).

Вероятно имаме нужда от повече празници като днешния. Празници, които да припомнят завета на предците ни, но и да пращат мислите ни към Завета на Бога с човечеството. Това са такива празници, които да подчертават постоянно нуждата от просветено общество. Общество от съпричастни хора, които осъзнават светосъграждащата сила на словото.

Това е и празник, маркиран от своя химн. Химн, който се създава за един светъл празник. И когато отново в развълнуваните ни души нещо трепне, защото пак зазвучава „Върви, народе възродени, към светли бъднини върви!“, за мен остава скромно да изпиша няколко думи на признателност.

Благодаря ви, скъпи преподаватели, за така нужните знания, които предавате, и за многото начини, по които, без да осъзнавате, вдъхновявате студентите си!

Благодаря ви, драги студенти, за това, че ви има, и за проявената готовност да продължите по нашите стъпки към академичното знание!

Делото на преподавателите се обезсмисля без вас.

Защото не учителят избира учениците си, а учениците са признанието за изпитанията, но и за изпълнения дълг на учителя.

Бъдете благословени, здрави и честити, скъпи наши преподаватели!

Честит празник! Честит 24 май!

¹ Превер, Жак. В моята стая. // Как да нарисуваш птица. Преводач: Валери Петров. София: ИК „Колибри“, 2017, 102 – 109.

² Климент Охридски. Житие и деяния на Блажения наш учител Константин Философ, първия наставник на славянското племе. // Климент Охридски. Събрани съчинения, Т. III, София: Изд. на БАН, 1973, с. 139.

Кандидатстудентската кампания за учебната 2021/2022 г.

➔ От стр. 1

Датата за провеждане на теста със събеседване по физика и за изпитите по биология, география на България, музика е 1 юли.

Всички изпити започват в 9:00 часа. Предходния ден кандидатите трябва да проверят в коя зала са разпределени. Залите и имената на кандидат-студентите ще се публикуват на сайта на университета, както и на информационните табла пред сградата на Ректората (вляво от централния вход) и пред Новата сграда на бул. „България“ 236.

От кандидат-студентите се изискват оригинал и копие на дипломата за завършено средно образование. Веднага след сверяването на двата документа, оригиналната диплома се връща на кандидата. Завършилите средно образование в чужбина представят удостоверение с вписани приравнени към шестобалната система оценки по отделните предмети. В него трябва да присъства и средният успех

от дипломата. Удостоверението се издава от Регионално управление на образованието по местоживееене.

Кандидат-студентите с неиздадени до момента дипломи за средно образование могат да подадат документи със служебна бележка от училището. В нея трябва да са отразени оценките от положените ДЗИ и средният успех от дипломата. Самата диплома в оригинал и копие от нея кандидатите задължително трябва да представят не по-късно от 1 юли 2021 г. В противен случай – не участват в класирането.

Лауреати от национални олимпиади или състезания и форуми с конкурсен характер представят съответния документ.

За кандидатите с двойно гражданство, едното от които е българско, се изисква и копие от документи за гражданство.

Подробна информация за кандидатстудентската кампания може да се намери в специален раздел в сайта на университета: <http://www.uni-plovdiv.bg>.

Споразумение за сътрудничество с училище в Димитровград

Три факултета от Пловдивския университет сключиха споразумение за сътрудничество с Професионалната езикова гимназия „Д-р Иван Богоров“ – Димитровград. То бе иницирано от учителките Стефка Иванова (по физика) и Екатерина Костова (по биология) и представители на Физико-технологичния факултет – доц. д-р Тодорка Димитрова и Георги Иванов, които посетиха гимназията в рамките на кандидатстудентската кампания. Впоследствие към тях се присъединиха Химическият и Биологическият факултет.

Споразумението беше подписано в началото на април от директора на професионалната езикова гимназия Красимир Кръстев и деканите на трите факултета – проф. д-р Невена Милева, доц. д-р Веселин Кметов и доц. д-р Соня Костадинова.

Училището ще получи академично съдействие за разработване на специализирани избираеми модули към профилираното обучение по учебните предмети физика и астрономия, химия и опазване на околната среда, биология и здравно образование. Университетски преподаватели и учители заедно ще подготвят учебни програми, тематични материали, лабораторни практики, ще организират извънкласни дейности и обмяна на опит.

Представители на трите факултета и на училището в Димитровград

Вече стартира съвместната работа по модулите „Живите системи – биология, физика и химия в действие“ и „Бионика и биофизика“. Беше проведена и първата онлайн среща на университетски преподаватели с училищното ръководство и ученици от 12. клас. Зрелостниците се запознаха с възможностите за продължаване на образованието си в Пловдивския университет, и по-специално в трите природонаучни факултета, които имат добре изградена материална база и предлагат атрактивни нови и утвърдени бакалавърски програми. Традиционно преподаватели от тези факултети работят активно с ученици за тяхната професионална ориентация и приобщаване към академичната среда, като им предоставят достъп до лаборатории, участие в проекти, състезания, научни форуми и публични изяви.

Споразумението ще допринесе за осигуряване на съвременна образователна среда и мотивиран избор на бъдещите кандидат-студенти.

Кампания по залесяване в Пловдивския университет

В навечерието на Цветница Пловдивският университет стартира кампания по залесяване на свободни площи и създаване на споделени пространства на открито на територията около всички сгради на университета и неговите филиали.

На 24 април 2021 г. всеки факултет и филиал на университета посади свое дърво като част от университетската символика в оформянето на алея на чинарите в свободната зелена зона между Спортната зала, Новата сграда и зоната на общежитията. Студенти и преподаватели се включиха в залесяването.

Кампанията е част от плана за отбелязване на 60-годишнината на пловдивската алма матер и ще продължи с привличане на партньорски институции, които да се включат в каузата за опазване и облагородяване на природната среда.

Студентите, обединени от Студентския съвет, залесиха тревната площ на запад от корпусите на общежитията. Така те се присъединиха към младите хора на България, подкрепящи подетата през 2020 г. президентска инициатива „Да засадим дърво, да възродим българската гора“, която е ежегодна и се провежда два пъти годишно – през пролетта и през есента, в различни части на страната.

Основна нейна цел е възстановяване на площта на горските територии в страната с доброволен труд чрез залесяване с характерните за всеки район дървесни видове, озеленяване на съществуващи и създаване на нови паркови пространства с доброволния труд на ученици, студенти и млади учени за съхраняване на климатичните дадености на страната.

Участници в кампанията по залесяване

Доц. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

Из историята на

Правописът е водач на правата мисъл. Онова, с което ние придружаваме живата си реч, онзи богат коментар от движението и нюанси в тоновете на нашата глас – всичко това, с което се ражда нашата мисъл и в което лежи нейният особен характер – намира израз в правописа. Правописът е носител на книжовния изговор, без който няма книжовен език.

П. П. Славейков

Това казва за правописа П. П. Славейков в статията си „Език и култура“. И още нещо от същата статия, което съзнателно ще напиша с главни букви и ще остава без коментар: „Все пак ПРАВОПИСЪТ Е ДОКУМЕНТ ЗА ИНТЕЛИГЕНТНОСТТА У ХОРАТА“.

Днес, 122 години от въвеждането на първия новобългарски правопис, 100 години от началото на краткото съществуване на Омарчевския правопис и 76 години от Отечествонофронттовската реформа, овладели ли сме в съвършенство правописа, знаем ли достатъчно за него в исторически и актуален план?

Всички си служим с правописа, но дали сме достатъчно внимателни в използването му? Дали сме достатъчно грижливи към системата, с която изразяваме всички свои мисли и чувства? А колко дълга и бурна е историята на българския правопис и колко много светли личности са оставили диря в неговото създаване, развитие, усъвършенстване!

Формирането на новобългарския книжовен език, започнало през Ранното възрождане, извървява дълъг път в своето развитие, а успоредно с него възниква и въпросът за правописа. Разнородната правописна практика, характерна за предвъзрожденския и възрожденския период, създава сложна обстановка и предопределя появилите се по-късно правописни проблеми. Старобългарското наследство е забравено и неприложимо, черковнославянският език, представляващ руска редакция на старобългарския език, макар да е нормативен и кодифициран, е отдалечен от съвременната говорна практика. Езикът на дамаскините е доста разнообразен и неустановен по отношение на правописните норми, а появилият се български вариант на черковнославянския е своеобразна смесица от елементи на вече изброените писмени формации и актуалната тогава говорима реч.

Пред тогавашните радатели за създаване на новобългарски език и правопис се очертават два контрастни принципа на езиково строителство. Принципът на архаизация дава превес на старобългарската традиция, а демократичният принцип поставя акцент върху живата народна реч. Най-често се съчетават черти от различни изходни модели (старобългарски или черковнославянски и новобългарски), което води до затруднения при създаването и унифицирането на единен книжовен език и правопис. С навлизането на печатни книги от Русия, Украйна и Беларус се затвърждава черковнославянското писмо, което често се отъждествява със старобългарското. Черковнославянската графика се използва в печатните издания докато средата на 19. век.

Д-р Петър Берон не само издава прословутия си „Рибен буквар“, но заедно с Васил Ненович става и идеен организатор на Брашовското филологическо дружество. Въпреки краткото му съществуване (1823 – 1825) участващите в него отбелязват важни проблеми, свързани с формирането на новобългарския правопис. Поставят се въпроси за основните правописни принципи (етимологичен или фонетичен), за замяната на черковнославянската азбука с гражданската кирилица, за азбучната система на българския език, за писменото отбелязване на някои звукове, за правоговора.

През 40-те години на 19. век се осъзнава разликата между старобългарския и черковнославянския език, което накланя везните към етимологичния правопис, тоест към използването на старобългарския език и неговите правила. Започва и въвеждането на гражданската кирилица в книгопечатането.

Етимологичният правопис се налага през третата четвърт на 19. век и се поддържа от последователите на Пловдивската, Търновската и Марин-Дриновата школа. Фонетичният принцип, в чиято основа е опростяването на правописа, се подкрепя от някои сръбски и чешки възпитаници. Той обаче не се налага, защото възрожденските книжовници се уповават на традицията, в основата на която е старобългарският език.

Този разнотой датира до 1870 г., когато Марин Дринов в бр. 2 на

Доц. Теофана Гайдарова

„Периодическо списание“ (орган на Брaилското книжовно дружество) публикува статия, в която представя възгледите си за езиковото строителство. В основата той поставя живата народна реч, която, обогатена с традициите, е най-верният път за създаване на съвременен книжовен език и правопис. Ето какво пише Марин Дринов: „За изработване един книжовен език дружеството няма да взема никакви изкуствени мерки, няма да кове нове думи, нови граматически форми, нито пък да съчинява нови начини за изречения и т.н. То само ще отко-

пава и събира богатствата на българския народен език, било в лексически, било в синтактически изглед, и ще ги изважда на видело, за да може всеки да се ползва от тях“ („За новобългарското азбуке“, Периодическо списание на Българското книжовно дружество, I, 1870, кн. 2, с. 7).

Дриновият правопис се използва след Освобождението и в държавните институции, и в обучението, и в някои периодични издания. По тази причина той е моделът, залегнал в първия кодифициран новобългарски правопис през 1899 г.

Наличието на държавни институции след Освобождението не довежда до бързо приемане на установен правопис. В периода от 1878 до 1899 г. основно се използва Дриновият правопис, но правописният хаос не е овладян. По това време се появяват млади, добре подготвени филолози, завършили своето образование в европейски висши учебни заведения. В тази атмосфера Александър Теодоров-Балан съставя правописно упътване, базирано на Дриновия правопис. Въпреки че тогава той е началник на отдела за средно образование в Министерството на просвещението, проектът му не се приема. В това време в периодичния печат започват обсъждания по правописните въпроси. За всички е ясно, че новият правопис трябва да се постави на здрава научна основа и да се решат въпроси, свързани с азбучния състав, с употребата на определени букви и с изхвърлянето на излишните, с приспособяване на някои букви към произношението. През 1893 г. се формира филологическа комисия, която да създаде проект за унифициране на правописа. В нея участват университетски преподаватели като Ив. Шишманов, Ал. Т.-Балан, Л. Милетич, Ив. Георгов, Б. Цонев, Д. Матов, Ст. Аргиров. Предложенията са доста демократични (към тях се връща правописната комисия от 1945 г.) и се посрещат с обществено неодобрение. Други правописни проекти се правят, но очевидно обществото не е готово за въвеждане на правопис, основан главно на морфологичния и на фонетичния принцип. През 1899 г. с Окръжно № 1083 от 5.II.1899 г. на Министерството на просвещението е приет първият официален новобългарски правопис, наречен Дриновско-Иванчевски по името на Марин Дринов – неговия създател, и на Тодор Иванчев – тогавашния премиер и министър на просвещението (непосредствено преди него просветен министър е Иван Вазов и приетият правопис се основава на Иван-Вазовия проект). По-важните особености на Дриновско-Иванчевския правопис с азбука от 32 букви се изразяват в следното:

1. Буква *ѡ* се пише според етимологията – *вѡра – вѡренъ, видѡхъ, видѡ, тѡ* и т.н.
2. Вътре в думите *ь* се заменя с *ъ* (*дърво, сърдце*).
3. В края на думите се пише *ъ* или *ь*. Те обаче нямат звукова стойност. Определя се в кои случаи се използва *ъ* и кога *ь*.
4. Мекост пред *о* се бележи с *ь* (*Тотьо, синьо*).
5. Буквата *ѣ* се пише вътре в думите според етимологията, но се произнася като *ъ* – *вѣдѣца*).
6. Окончанията за 1 л. ед.ч. и 3 л. мн.ч. сег. вр. са *-а* и *-я* (*чета – четатъ*). По изключение формата за 3 л. мн.ч. на спомагателния глагол *сѣм* да се пише *сѣ*.
7. Буквата *й* се пише в края на имената на месеците и в чужди собствени имена (*юлий, Паусий*).
8. При членуването на имената от м.р. се използва пълен член, когато са подлог в изречението, и кратък при второстепенни части.
9. Прилагателните, които в м.р. завършват на *-нен*, в останалите форми се пишат с двойно *н* (*страненъ – странна, -о, -и*).
10. В думи от чужд произход не се пишат двойни съгласни (*Русия*).

НОВОБЪЛГАРСКИЯ ПРАВОПИС

11. Съчетанията *ръ-, лъ-* се пишат, когато думата е едносрична или след тях следват две съгласни, *-ър, -ъл* се пишат, когато следва една съгласна (*гръмъ, гръмнатъ, гръмъ*).

12. Представките *без-, въз-, раз-* и др. под. се пишат винаги със *з* (*възкръсвамъ, разтурямъ*).

Но... за съжаление, с този акт не се слага край на правописния хаос и общественото недоволство. Традиционалистите считат, че промените са ненавременни, а либерално настроените смятат, че приетият правопис е твърде традиционен. Законодателните институции не са настроени за радикални промени, властта не се съобразява с демократичните виждания на повечето от езиковедите. Самите кодификатори също не са единни и не отстояват с еднаква страст позициите си. Но при всичките си слабости първият ни официален правопис от 1899 г. създава единство – правописно и обществено-културно.

В началото на 20. век България се развива бурно и целеустремено както в икономическо, така и в културно отношение. Добре подготвени учители и университетски преподаватели създават образовани хора, чийто брой нараства значително. Увеличават се количествено и качествено филолозите езиковеди, получили образование в чужбина и у нас. В такава обстановка правителството на Александър Стамболийски идва на власт. В периодичния печат се водят дебати за необходимостта от правописна реформа, учителството вижда нужда от промени, а земеделците са склонни да демократизират правописа. Филолозите и кодификаторите не са единни, техните становища се основават на различни идеи – традиционни, модерни, елитарни и т.н. Споровете не са лишени и от икономически и политически нюанси (като например, че отпадането на краесловните ерове ще доведе до икономия на хартия или че ятовата гласна е, от една страна, елитарна – заради което левите искат нейното премахване, и обединителна – от друга страна, защото с нея си служат и българите, живеещи извън нашите държавни граници).

Министърът на просвещението Ст. Омарчевски се вслушва в желанията за правописна реформа на българското учителство и на част от обществото. Със Заповед № 1941 от 5.V.1921 г. възлага на комисия в състав Ал. Т.-Балан, Б. Цонев, Ст. Младенов, А. Дорич, А. Атанасов и М. Влайков да огледа настоящия правопис и да даде становище за неговото опростяване, така че да е по-лесно усвоим. Обсъждането вече е започнало в периодичния печат, но след назначаването на комисията се засилва. Ал. Т.-Балан и Б. Цонев подкрепят по-радикална реформа, а Ал. Балабанов (който не е член на комисията) е против. Комисията внася доклада си, който без особено обсъждане е представен за решение на Министерския съвет. Макар че промените са одобрени на заседание на Министерския съвет от 20.VI.1921 г. и са въведени като задължителни от 1.VII.1921 г., постановление в „Държавен вестник“ излиза чак на 6.IV.1922 г. Още през 1921 г. се издава „Упътване за общ правопис на българския книжовен език“. Основните особености на Омарчевския правопис с азбука от 29 букви са следните:

1. Буквата *ѝ* се изхвърля от азбуката и на нейно място се пише *я* или *е* според книжовния изговор. Впоследствие е направена корекция, с която се приема на мястото на *ѝ* да се изписва единствено *е*.
2. Буквите *ъ* и *ь* се изхвърлят от азбуката. Краесловните ерове отпадат.
3. Йотация на *о* и мекост пред *о* се бележи с *й* (*Гйоте, актйор, Йордан*).
4. Гласната *ъ* навсякъде се пише с *ж* (*пръстен, човекът, към*).
5. Формата за 3 л. мн.ч. на спомагателния глагол *съм* да се пише *са*.
6. Имената на месеците и чуждите собствени имена се пишат с *й* (*януарий, Евтимий*).
7. При членуването на имената от м.р. в ед.ч. се спазва еуфоничното правило. Пълен член се пише пред думи, започващи с гласна, а кратък член – пред думи, започващи със съгласна.
8. Представките *пред-, зад-, над-, под-, без-, из-, раз-, въз-* се пишат винаги с *д* и *з*.
9. Пише се предлог *със* пред дума, започваща със *с, з, ш, щ, ж, Вжъ*

се изписва пред дума, започваща с *в, хв, ф*.

10. За първи път се въвеждат правила за употреба на главни букви и за пренасяне на части от думата на нов ред.

Реформата е прогресивна и необходима, но предизвиква недоволство заради еднолично-авторитарното ѝ въвеждане и заради прекаленото откъсване от традицията. На митинг против новия правопис се изказват Ст. Романски, Н. Лилиев и др., а Софийският университет и Българската академия на науките застават срещу реформата. Скоро след това Историко-филологичният клон на БАН се заема с изработването на правописен проект, в който най-голям принос имат Ал. Т.-Балан и Б. Цонев. Основните решения са свързани с премахването на буквата *ъ* в краесловие, замяна на буквата *ж* с *ъ* в средисловие, премахване и на буквата *ѝ* и замяната ѝ с *я* или *е*. Препоръчва се мекостта пред *о* да се означава с *й*, а в края на думите – с *ь*. Имената

от м.р. да се членуват с пълен или кратък член според синтактичния принцип. Така предложената система, макар да има противници (Милетич, Романски, Златарски и др.), Балан определя като „правописа на най-близкото бъдеще“ в работата си „Нов български правопис“ („Демократически преглед“ 1922, кн. 5 – 6, с. 310). Този проект е отхвърлен от общото събрание на Академията на науките като ненавременен, а след заповедта на министър Омарчевски, в която се налагат санкции на неспазващите приетия със закон правопис, се установява официалният тогава правописен модел.

Правителството на Стамболийски обаче е с краткотраен живот, то няма време да реализира реформаторската си политика по отношение на правописа. Правителството на Ал. Цанков отменя Омарчевския правопис и връща Дриновско-Иванчевския с кодификационен документ, наречен „Упътване за правопис на българския книжовен език“ („Държавен вестник“, бр. 141 от 21.IX.1923 г.). Подкрепено от Л. Милетич и Ст. Романски, то не намира одобрение от Ал. Т.-Балан и Б. Цонев, както и от учителите и по-голямата част от интелгенцията. Следват години на ожесточени правописни дискусии, а периодичният печат не е единен – някои използват Омарчевския правопис, други – Дриновско-Иванчевския, а трети не спазват последователно официалния правопис. През 1924 г. опит за компромисен правописен проект прави Историко-филологичният клон на БАН, но той не е приет. Така правописния хаос продължава.

Идването на власт на Отечественофронтовското правителство през 1944 г. поставя на дневен ред правописния въпрос. Избраният министър на народната просвета Ст. Чолаков назначава комисия, която да се заеме с изготвянето на проект за нов правопис.

За нуждата от реформи пръв говори Владимир Георгиев, който обосновава необходимостта от правописна реформа както с естественото развитие на езика, така и с икономически и политически аргументи. През октомври 1944 г. е назначена 25-членна комисия под председателството на писателя Димитър Осинин, която да състави проект за нов правопис, основан на фонетичното начало. В нея се включват езиковеди, литературоведи, писатели, просветни работници – Л. Андрейчин, Вл. Георгиев, Ст. Младенов, К. Мирчев, Ив. Леков, Ал. Балабанов, Г. Цанев, Елин Пелин, Н. Лилиев, Т. Траянов и др. След сериозни обсъждания и множество спорове е приет нов правопис, наречен Отечественофронтовски, утвърден с „Наредба-закон за правописа“ от 12.II.1945 г. Новият правопис е с азбука от 30 букви и има следните основни положения:

1. Буквите *ъ* и *ь* не се изписват в краесловие.
2. Буквата *ь* остава само като знак за мекост пред *о*: *Кольо, актйор*.
3. Буквата *ж* се изхвърля от азбуката и на нейно място се пише във всички случаи *ъ*: *ръка, мъж*.
4. Буквата *ѝ* се изхвърля от азбуката и на нейно място се пишат *я* или *е* според „източното произношение“: *мляко – млечен*.
5. С пълен член (*-ът, -ят*) се членуват имената от м.р., изпълняващи службата на подлог. Кратък член (*-а, -я*) се прилага във всички останали случаи.

Правописната реформа се оценява от специалистите като значимо теоретично и практическо постижение. Скоро след прие-

Новият посланик на Руската федерация в България посети Пловдивския университет

„Неслучайно избрах Пловдив за първата си официална визита“ – подчерта Елеонора Митрофанова. – Знам, че тук концерт изнесе Хорът на Турецкий, а по време на пандемията вашата опера изпълни Ленинградската симфония на Шостакович. Аз лично гледах това вълнуващо изпълнение в интернет. Уверена съм, че културният обмен е от голямо значение и много помага на дипломатията“.

На 15 април 2021 година Нейно Превъзходителство Елеонора Валентиновна Митрофанова, извънреден и пълномощен посланик на Руската федерация в България, посети Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в рамките на първата си официална визита извън столицата.

В Заседателната зала на университета се състоя среща разговор с ръководството на Университета. Гостите, сред които и пълномощният министър на Посолството на Руската Федерация Филип Воскресенски, бяха посрещнати от ректора проф. д-р Румен Младенов, заместник-ректора по научноизследователска и издателска дейност проф. д-р Теменужка Йовчева, заместник-ректора по учебната дейност доц. д-р Мария Стоянова, заместник-ректора по управление и постоянен контрол на качеството на обучението и академичния състав проф. д.п.н. Румяна Танкова и заместник-ректора по международната дейност доц. д-р Надя Чернева.

Проф. Младенов подчерта важността на академичното партньорство и научния обмен с руските университети, като се позова на вековните исторически и културни връзки и университетските традиции.

Доц. Чернева разказа за разнообразните форми на хуманитарно сътрудничество с множество руски висши училища, сред които Московския и Санктпетербургския държавен университет, Руския университет за дружба между народите, Руския държавен педагогически университет „А. И. Херцен“, Института за руски език „А. С. Пушкин“, Висшата школа по икономика и други.

Проф. Танкова коментира нарастването на интереса към изучаване на руския език от страна на студенти от различни специалности, особено сред бъдещите педагози. За това способстват разнообразните инициативи на функциониращия вече 11 години Център за руски език и култура, осигуряващ достъп до богати електронни бази данни и най-новите издания на научна, учебна и художествена литература.

Доц. Стоянова припомни, че още през 2014 г. стартира първата за българската университетска практика съвместна

Нейно Превъзходителство Елеонора Митрофанова и ректорът проф. Румен Младенов

магистърска програма по психология (с издаване на двойна диплома и европейско приложение), разработена от психолозите и педагозите на Педагогическия факултет на Пловдивския университет и на Московския държавен психолого-педагогически университет. Само за последните две години, при това в условия на пандемия, в Пловдивския университет са защитени три дисертации на студенти, завършили тази програма и посветили се на научното поприще. Зам.-реktorът по учебната дейност определи и перспективите на академично сътрудничество в разработката на съвместни магистърски програми в различни научни направления, готовност за което имат вече три факултета.

Проф. Йовчева, заместник-ректор по научната дейност, разказа за съвместните научноизследователски проекти с Казанския, Тулския, Магнитогорския и Астраханския държавен университет. Тя подчерта, че особено актуални по време на изолацията са станали лекциите в електронна среда, към които е осигурен достъп на всички студенти, желаещи да се включат в дискусиите по съвременните предизвикателства пред света с участието на водещи световни експерти от различни области.

За финал Елеонора Митрофанова изрази своето удовлетворение от приятелския разговор и готовността си лично да съдейства в търсенето на нови възможности в сферите на образователното, научното и културното сътрудничество на Пловдивския университет с руските културно-образователни и научни институции.

Момент от срещата с руските гости

➔ От стр. 9

Из историята на...

мането на новия правопис подробно правописно упътване, изготвено от Л. Андрейчин, Вл. Георгиев, Ив. Леков и Ив. Хаджов, описва промените (Упътване за правописа на българския книжовен език. Официално издание. София, 1945). В него подробно се представя реформата, чиито най-важни моменти са свързани със следните особености: българската азбука има 30 букви (както и днес), запазва се условният правопис, опростява се правописът на някои думи (*сърце, празник, прошка*), имената на месеците се пишат без *й* накрая, урежда се въпросът за пренасяне на думите на нов ред, обясняват се особеностите на употребата на главната буква, допускат се правописни, фонетични и граматични дублети, въвеждат се някои пунктуационни правила и т.н. Още през 1945 г. излизат „Правописен речник на българския книжовен език“ на Л. Андрейчин, „Правописен речник на българския книжовен език. Официално издание“ на Ив. Леков, Вл. Георгиев и Л. Андрейчин и „Правописен и правоговорен наръчник“ на авторски колектив, в който участват Ив. Хаджов, Д. Осинин, Ст. Стойков, Л. Андрейчин, Ст. Илчев и др.

С Разпореждане № 936 от 27.XI.1950 г. на Министерския съвет се възлага на Института за български език при БАН да проучва проблемите на правописа и да внася единство в измененията, като информира за тях обществеността чрез официалните си издания.

През 1983 г. излиза първият академичен правописен речник на Института за български език при БАН, наречен „Правописен речник на съвременния български книжовен език“. Преиздаден е през 1995 г. без изменения. Следващите промени са регистрирани в „Нов правописен речник на българския език“ от 2002 г., в „Официален правописен речник на българския език“ от 2012 г. и в „Официален правописен речник на българския език. Глаголи“ от 2016 г. Всичките са резултат от работата на Института за български език при БАН.

От историческия преглед ясно се вижда, че правописът е сфера, изключително деликатна за промени. Всеки опит за по-радикални изменения среща различните реакции на властта, на кодифициращите органи, на обществото. Динамичните промени в книжовния език изискват и адекватно отражение в правописната система. А защо не и нова правописна реформа...

Генералният директор на ЮНЕСКО (2009 – 2017 г.) бе гост на Кръжока по международноправни науки

Докт. Таня ИВАНОВА

Специален гост на поредната сбирка на Кръжока по международноправни науки, проведена на 23.03.2021 г. в онлайн среда, беше г-жа Ирина Бокова – генерален директор на ЮНЕСКО в периода 2009 – 2017 г. Тя представи темата: „75-годишнината на ЮНЕСКО и нейният принос в образованието и културата за устойчиво развитие“.

Сбирката на кръжока беше организирана съвместно с магистърската програма „Международни отношения“ към Юридическия факултет на ПУ.

Ръководителят на кръжока доц. Гертана Гозанска представи госта и отбеляза, че изборът на г-жа Бокова за генерален директор на ЮНЕСКО през 2009 г. я превръща в първата жена начело на организацията, първия директор от Югоизточна Европа и първата българка, заемала толкова висок пост в системата на ООН. Тя акцентира и върху постиженията на организацията през двата мандата на г-жа Бокова: мащабната реформа на ЮНЕСКО, както и усилията, положени за опазването на културното наследство в света и в Мали, които намират отражение в постановената присъда на Международния наказателен съд по делото „Прокурорът срещу Ал-Махди“, с която разрушаването на културното наследство за първи път се квалифицира като военно престъпление.

Проф. Ирена Илиева, ръководител на магистърската програма „Международни отношения“ към Юридическия факултет, направи въведение по темата, като обърна внимание на приноса на ЮНЕСКО за устойчивото развитие. Тя посочи, че Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) е създадена на 16 ноември 1945 г. на конференцията в Лондон, на която се приема нейният учредителен акт, влизащ в сила на 4 ноември 1946 г. От месец декември същата година тя получава статут на

специализирана организация от системата на ООН. Цитирайки мотото „Мирът е създаден не за да се нарушава, а за да подпомага интелектуалната и нравствената солидарност на човечеството“, припомни, че то произтича от целта на организацията – да изгради мира в умовете на отделните народи чрез образованието, науката, културата и комуникациите.

Проф. Илиева акцентира и на Дневния ред за устойчиво развитие до 2030 г., приет от членките на Обединените нации през 2015 г., който представлява план за мир и просперитет за всички народи на планетата в бъдеще. Тя разгледа предисторията по приемането му и изброи неговите 17 цели за устойчиво развитие, които изискват спешно действие и партньорство от всички страни.

Преди да започне своето изложение, г-жа Бокова благодари за любезното представяне от страна на домакините. Бившият генерален директор на ЮНЕСКО подчерта ролята на многостранната дипломатия в условията на пандемия и последващите предизвикателства, изискващи глобален отговор от всички държави. Лекторката акцентира на важноста на международното сътрудничество предвид факта, че вирусът засяга всички държави и никоя от тях няма да бъде в безопасност, ако всички заедно не обединят усилия за справяне с този проблем. Това според г-жа Бокова доказва, че днешният свят е взаимносвързан и глобализиран. Подчерта, че се наблюдават същевременно и тенденции, които изграждат един все по-фрагментиран свят. Открил причините за това, сред които основно място заемат променящата се геополитика и ролята на

Г-жа Ирина Бокова

новите технологии. Предвид настоящата ситуация лекторката определи като особено важна ролята на Организацията на обединените нации (ООН), на специализираните организации, включително и на ЮНЕСКО.

По време на лекцията г-жа Бокова акцентира върху предизвикателствата в областта на културата и въпросите, свързани с оценката на историята, историческото минало и памет. Според лекторката приетите до момента конвенции в областта на културата очертават една съвършено нова тенденция, която не е съществувала преди Втората световна война, а именно – ролята на културата за създаване на по-хармонизирани общества, които уважават собствената си история, както и тази на другите държави.

В лекцията се отдели специално внимание на най-големите предизвикателства, с които г-жа Бокова се е сблъсквала като генерален директор на ЮНЕСКО. Първото е свързано с приемането на Палестина за член на организацията, а второто се отнася до това

как да се отговори на надигащата се вълна от разрушаващ екстремизъм.

Г-жа Ирина Бокова сподели пред аудиторията и причините да се ангажира със запазването на културните ценности в Мали. Тя посочи, че в конкретния случай става въпрос за разрушаването на хилядолетни исторически паметници, които са имали изключителна важност за местните хора и за тяхната идентичност. Поради това е било от особено значение ЮНЕСКО да подкрепи Мали, и то по възможно най-силния и ангажиращ начин.

Г-жа Бокова разказа за пътуването си до Мали с френския

193 държави членуват в ЮНЕСКО – организацията на ООН за образование, наука и култура

президент Франсоа Оланд и последвалото обещание пред народа на тази страна за възстановяване на историческите паметници, което се реализира две години по-късно. При коментара си относно присъдата на Международния наказателен съд по делото „Прокурорът срещу Ахмад Ал Факи Ал-Махди“ лекторката определи постановената присъда като изключително важна, тъй като слага край на безнаказаността при разрушаването на културно наследство.

Проф. Илиева и доц. Гозанска споделиха с г-жа Бокова за международната научна конференция „Право и културни ценности“, организирана от Юридическия факултет на Пловдивския университет и Института за държавата и правото при Българската академия на науките през 2018 г., и големия интерес към нея. Проф. Илиева показа публикувания научно рецензиран сборник, съдържащ докладите от конференцията, който беше специално приготвен като подарък за гостенката.

Г-жа Бокова отговори на всички поставени въпроси от сферата на образованието и запазването на материалното и нематериалното културно наследство. Проф. Илиева и доц. Гозанска благодариха на г-жа Бокова за участието ѝ в работата на Кръжока по международноправни науки, а тя изрази готовността си за бъдещи съвместни инициативи.

Така тази интересна и вълнуваща среща, в която се включиха студенти, докторанти, преподаватели, както и представители на държавни институции и неправителствения сектор, се превърна в истинско събитие.

Гражданско образование

СЛУЖЕБНОТО ПРАВИТЕЛСТВО

1. Обществено-политическите събития в България през последните няколко месеца, проведените парламентарни избори през месец април, както и неуспешните опити на новоизбраното Народно събрание да състави нов Министерски съвет насочиха за пореден път вниманието на юристи, политолози и други общественици към правната фигура на служебното правителство. Такова служебно правителство действа и в момента в Република България. В настоящото издание на рубриката „Гражданско образование“ ще бъдат очертани накратко някои аспекти, свързани с мястото на служебното правителство в съвременния български конституционен модел на управление на страната.

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Народното събрание на Република България е органът на законодателната власт в страната – то приема (съответно променя и отменя) законите, които изразяват правната воля на държавата и ръководните начала за управлението. Самото управление обаче, т.е. осъществяването на правните разпоредби и прилагането им към конкретната житейска ситуация, е дейност от друго естество. Такава дейност има изпълнителен характер, като тя се упражнява от „изпълнителната власт“. В Конституция на Република България (КРБ) и в нейната Глава пета „Министерски съвет“ се съдържа разбирането, че изпълнителната власт – това е правителството и държавната администрация. Правителството на Република България като висш държавен орган е Министерският съвет. „Правителство“ и „Министерски съвет“ са синоними на институционното понятие за правителство, което се съдържа в КРБ.

Правителството в Република България е висш държавен орган, който работи колегиално и се състои от министър-председател, заместник министър-председатели и министри. КРБ не фиксира определена численост на Министерския съвет – това е въпрос на прагматична уредба и се решава според конкретните политически условия. Процедурата по съставяне на правителство е уредена в чл. 99 от действащата конституция. В условията на парламентарна република, каквато е формата на държавно управление на България според КРБ, Министерският съвет се избира като структура и състав от Народното събрание. Това означава, че правителството се ползва с доверието и подкрепата на парламентарното мнозинство и докато това е така, то ще осъществява своите функции. В посочения вече чл. 99 се съдържа т. нар. „конституционна въртележка“ – термин, който е добил популярност сред обществото, поради факта, че се правят три опита за съставяне на правителство. Цялата процедура е едно оригинално, но и сложно решение и е принос в съвременния български конституционализъм, който съчетава в себе си два момента – засиленото участие на държавна глава и водещата позиция на парламента. Тъй като предмет на настоящото изложение е фигурата на служебното правителство, самото съставяне на правителството няма да бъде представено с подробности тук. След неуспешно изчерпване на трите опита (така както са описани в чл. 99 от КРБ) за съставяне на Министерски съвет се стига до назначаването на служебно правителство от президента.

2. Служебното правителство като правна фигура, съдържаща се само в Глава четвърта „Президент на Републиката“ на действащата конституция, е особен вид правителство. Служебното правителство се появява в правната действителност тогава, когато е настъпила невъзможност за надлежно съставяне на редовно правителство. Ако не се постигне съгласие за образуване на Минис-

терски съвет, президентът назначава служебно правителство, разпуска Народното събрание и насрочва нови избори, които да бъдат проведени в срок от 2 месеца. Точно в такава ситуация сме и в момента на публикуването на настоящия материал.

Служебното правителство представлява изключение от установения ред, по който се съставя правителство: съгласно с чл. 99, ал. 5 от КРБ то не се избира от Народното събрание съгласно с предходните алинеи на чл. 99 и чл. 84, т. 6 от КРБ, а се назначава от президента.

Служебното правителство действа в сравнително кратък срок – докато се състави редовното правителство от новоизбраното Народно събрание. От самия конституционен текст следва, че то има временен характер. Без да е възможно да се изчисли срокът на пълномощията му, могат да се определят началото и краят на този срок. Началото се поставя с указа на държавния глава, с който това правителство се назначава (последница от този указ е прекратяване на правомощията на намиращото се в оставка правителство). Краят се бележи от избирането на ново правителство по реда на чл. 99 от КРБ от новоизбраното Народно събрание.

Въпреки ограничения срок, за който се назначава, служебното правителство има важна задача и цел – да подготви и проведе предсрочни парламентарни избори като изход от настъпилата правителствена и парламентарна криза. Важно обаче е да се подчертае, че освен тази „служебна задача“ то осъществява по правило (с известни ограничения) и правомощията, предвидени за редовно правителство – тоест то текущо ръководи управлението на държавата. Чрез използването на т. нар. „обща клауза“ в чл. 105, ал. 1 от КРБ е отбелязано, че Министерският съвет ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната в съответствие с конституцията и законите. Служебното правителство в рамките на тази обща компетентност, предоставена на Министерския съвет, е оправомощено да решава текущите въпроси на вътрешната и външната политика. Следователно то има всички правомощия, които в Глава пета от КРБ се предоставят на Министерския съвет.

3. В Република България е установено „парламентарно управление“ (чл. 1, ал. 1 от КРБ), основен белег на което е политическият контрол, упражняван от Народното събрание по отношение на Министерския съвет, респективно необходимостта от доверие на Народното събрание към правителството. Обстоятелството, че служебното правителство е назначено от президента, дава основание да се счита, че някои от функциите му са ограничени. Известно указание за това се съдържа и в самото наименование на това правителство. То е служебно поради начина на неговото формиране. До него се стига, „ако не се постигне съгласие за образуване на правителство“ (чл. 99, ал. 5, изр. 1 от КРБ) – тоест налице е невъзможността да се образува парламентарно мнозинство, което да послужи като стабилна основа на едно силно правителство. В този смисъл правителството е „служебно“.

На базата на конституционния текст може да се обоснове едно конкретно ограничение, доколкото служебното правителство действа основно при разпуснато Народно събрание. Когато някои действия на правителството подлежат на **предварително одобрение** от Народното събрание (например сключване на договори за държавни заеми или актуализиране на държавния бюджет), невъзможността да се получи такава съгласие ограничава компетентността на служебното правителство. Когато обаче действията на правителството подлежат на **последващо одобрение** от Народното събрание, утвърждаването може да се получи и от новоизбраното Народно събрание.

Участието на служебното правителство в законодателния процес чрез упражняване на законодателна инициатива също е

В Пловдивския университет се проведе първият научно-приложен форум „Дронове и сигурност“

Катедра „Политически науки и национална сигурност“ към Факултета по икономически и социални науки организира на 13 май 2021 г. научно-приложен форум „Дронове и сигурност“. Бяха представени теоретични постановки, съпътствани от интересни презентации, които запознаха участниците в събитието с нови моменти при масовата употреба на дронове. Засегнати бяха темите „Виртуално физическо пространство – архитектура и приложения“, „Законодателство и регулации“, „Сигурност“.

Предизвикателствата в сферата на сигурността тепърва предстоят. С бюджет от хиляда лева по запитване на НАСА разработихме експериментално безпилотно летателно устройство, което в „лоши“ ръце би могло да застраши национална сигурност. Представете си злонамерени хора, разполагащи с милиони, и какви биха били мащабите на риска. С този риторичен въпрос юристът Антон Пулийски, председателстваша асоциация „Обединено дрон общество“ и управляващ проекта „Дрон Арена“, провокира размисли у участниците и гостите на първия научно-приложен форум „Дронове и сигурност“. Събитието се проведе присъствено в Спортната зала на Пловдивския университет при спазване на всички противоепидемични мерки.

Противодействието на атака с дрон е риск, който в момента не се управлява. Надявам се разработваните от колегите проекти да променят това, заяви ръководителят на катедра „Политически науки и национална сигурност“ доц. д-р Алексей Петров. Той връчи благодарствени грамоти на участниците във форума – проф. д-р Станимир Стоянов от катедра „Компютърни системи“ на Факултета по математика и

Адвокат Диана Хаджиева

информатика в ПУ, юриста Антон Пулийски и адвокатката и консултант по защита на личните данни Диана Хаджиева.

„Дроновете са забавление, но те могат да бъдат и заплаха“, предупреди в презентацията си адвокат Диана Хаджиева. Тя представи различните действа-

Деканът на ФИСН проф. д-р Станимир Кабаиванов и гл. ас. Пеню Георгиев

щи регламенти в ЕС и в България за употребата на различни класификации дронове съобразно с тяхното тегло, височина на летене, шум, скорост.

Безпилотните летателни устройства се прилагат вече във все повече сфери на живота – от заснемането на видеоматериали в недостъпни за човека условия до връчването на медали в спортни състезания. „Дроновете оформят бъдещето ни. В тях като устройства е концентрирано знание от много области. Това предизвиква интереса и на нови студенти“, каза деканът на Факултета по икономически и социални науки проф. д-р Станимир Кабаиванов.

„Създаването на напълно роботизиран изкуствен интелект е крайна фаза, идеал. Природата не би допуснала да го

реализираме – убеден съм, че винаги ще крие от нас някаква малка тайна, която да ни попречи. Но по пътя към тази цел се постигат открития и се усъвършенстват ползвани в момента технологии“, каза в лекцията си проф. д-р Станимир Стоянов.

Предвиденото онлайн участие във форума на експерта по киберсигурност Орен Елимеlex, който е консултант на правителството на Израел и ръководител на звено „Киберсигурност“ и информационна сигурност“ в Министерството на транспорта и пътната сигурност, не се осъществи заради ситуацията в страната му.

Събитието завърши с ефектни демонстрации на майсторско управление на различни видове дронове – мини- и микро-, интелигентни, състезателни.

➔ От стр. 12

ограничено поради това, че поначало то действа по време, когато Народното събрание е прекратени пълномощия поради разпускането му. Съществува обаче възможност служебното правителство да функционира при действащ парламент (след избирането на ново Народно събрание, докато бъде съставено ново правителство). В тези случаи то се оказва обект и на парламентарен контрол, чиито рамки са стеснени от обстоятелството, че не могат да имат за резултат осъществяването на политическа отговорност пред парламента. Служебното правителство се назначава от президента и съществува до избирането на правителство по реда, установен в чл. 99 от КРБ. Ето защо съдбата му не може да бъде в зависимост от реализирана чрез средствата на парламентарния контрол политическа отговорност. Парламентарният контрол не може да се използва, за да се налагат юридически санкции върху решенията и действията на служебното правителство. По принцип било нарушение на принципа за разделение на властите (чл. 8 от КРБ), ако се допусне Народното събрание да отменя актове на правителството, които счита за незаконосъобразни или неправилни.

4. В рамките на срока на правомощията на служебното правителство президентът има право да прави промени в неговия състав. Конституцията не предвижда забрана за това. В този смисъл

Служебното правителство...

ното правителство.

Съгласно с чл. 84, т. 7 от КРБ промените и структурата на Министерския съвет се правят от Народното събрание по предложение на министър-председателя. Така е в случая на министър-председател и Министерски съвет, избрани от Народното събрание. Когато президентът назначава служебно правителство, той не е ограничен от конституцията как точно да направи неговата структура, още повече че предвид особеностите, присъщи на този кабинет, президентът може да реши да рационализира управлението или да го направи по-икономично.

5. Действащото в момента служебно правителство е шестото поред такова от 1990 г. насам. Обикновено в публичното пространство правителството бива наричано (без това да е нормативно уредено някъде) на фамиленото име на министър-председателя. Сегашното служебно правителство е с министър-председател Стефан Янев. Преди кабинета „Янев“ в Република България са действали също така:

- кабинетът „Герджиков“ – 27 януари 2017 г. – 4 май 2017 г.;
- кабинетът „Близнашки“ – 6 август 2014 г. – 7 ноември 2014 г.;
- кабинетът „Райков“ – 13 март 2013 г. – 29 май 2013 г.;
- кабинетът „Софиянски“ – 12 февруари 1997 г. – 21 май 1997 г.;
- кабинетът „Инджова“ – 17 октомври 1994 г. – 25 януари 1995 г.

трябва да се приеме, че е допустимо държавният глава да променя и структурата на служеб-

Пловдивският университет посрещна посланика на Република Кипър Н. Пр. Мариос Кундуридис

На 12.05.2021 г. в Пловдивския университет гостува посланикът на Република Кипър в България Н. Пр. г-н Мариос Кундуридис. В Заседателната зала посланик Кундуридис се среща с ректора проф. д-р Румен Младенов, заместник-ректорите проф. д.п.н. Румяна Танкова, доц. д-р Мария Стоянова, доц. д-р Надя Чернева, декана на Филологическия факултет доц. д.ф.н. Константин Куцаров, научния секретар по международно сътрудничество и академична мобилност на факултета д-р Милена Кацарска, ръководителя на Катедрата по общо езиковедие и история на българския език проф. д.ф.н. Христина Тончева-Тодорова, с преподаватели от Сектор „Новогръзки език“ и със студенти, изучаващи новогръзки език.

Проф. Младенов приветства госта с „Добре дошъл“ и представи структурата на Пловдивския университет, като подчерта големия брой студенти, които се обучават в различните специалности на деветте факултета.

Доц. Чернева отбеляза, че в рамките на международното сътрудничество университетът вече реализира с успех съвместни проекти с Педагогическия факултет, в които си партнират с детски градини и начални училища в Никозия, както и с българско неделно училище, където има възможности за студентски практики по програмата „Еразъм“.

Като представител на Педагогическия факултет проф. Танкова се присъедини към казаното от доц. Чернева и изрази надежда, че тези проекти и контакти ще продължат и в бъдеще. Проф. Танкова припомни на присъстващите хубавите емоции от тържеството за традиционното разрязване на Васильовата пита по гръцки обичай в началото на 2020 г., организирано от Сектор „Новогръзки език“, на което е присъствал и посланик Кундуридис.

Деканът на ФФ доц. Куцаров представи накратко трите специалности, в учебните планове на които се предлага обучение по новогръзки език. Доц. Куцаров уточни, че в бакалавърската програма „Български език и новогръзки език“ и в директната магистърска програма „Балканистика“ новогръзкият език е изучаван като първи чужд език, а в бакалавърската специалност „Приложна лингвистика“ – като втори чужд език. Деканът благодари на Република Кипър в лицето на г-н Кундуридис за дългогодишната финансова подкрепа от Министерството на просветата. С кипърското дарение за развитието на неоелинистиката в Пловдивския университет се осъществяват многобройните културни инициативите на Сектор „Новогръзки език“. Допълни, че ръководството на факултета разглежда и перспективата за обогатяване на палитрата от специалности, включващи новогръзки език в учебния си план, с отчитане на местните специфики и нужди, за която цел Посолството на Република Кипър би могло да помогне чрез съдействие за осигуряване на лектори, носители на езика.

Във връзка с проявения от посланик Кундуридис интерес към стратегията на университета по отношение на набирането на нови студенти доц. Стоянова подчерта, че кандидатстудентската кампания на университетско и факултетно ниво се основава на целогодишна активна дейност, тъй като конкуренцията между многобройните висши училища в България е голяма.

Като ръководител на катедрата, в рамките на която се осъществява обучението по новогръзки език вече 19 години, проф. Тончева със задоволство отбеляза, че студентите от хибридната специалност „Български език и новогръзки език“ правят впечатление с

Посланик Мариос Кундуридис и ректорът проф. Румен Младенов

Обща снимка на участниците в срещата с посланик Кундуридис

добрите си учебни постижения, съпоставени с колегите си от подобните специалности. Проф. Тончева обърна внимание и на факта, че със създадената електронна платформа Пловдивският университет успява да обучава студентите си, като реализира директен контакт с тях независимо къде се намират.

В краткото си емоционално изложение посланикът на Република Кипър сподели, че идва в Пловдив винаги с вълнение, усещайки една необикновена връзка с града. Той изтъкна също, че

градът не може да бъде отделен от неговия университет, защото университетът е неговата душа. По тази причина вълнението му да е сред академичната общност на ПУ, е голямо.

Г-н Кундуридис припомни, че Кипър никога няма да забрави помощта от страна на България за хилядите кипърски бежанци след турската инвазия през 1974 г. Вземайки повод от казаното от проф. Тончева по отношение на функционирането на електронната платформа на ПУ, посланикът, макар и привърженик на присъственото обучение, изтъкна възможностите на новите технологии за бъдещето на образованието с оглед и на настоящата ситуация и похвали университета за създаването ѝ. Посланикът изрази своята подкрепа за многоезичието като европейска политика и изучаването на езиците на различните народи. В тази посока обеща да съдейства по всякакъв начин на преподавателите и студентите във ФФ и заяви, че завижда на младите хора за възможностите и знанията, предоставяни им от ПУ. Посланикът изрази признателността си към преподавателите по чужди езици и посочи, че всеки език е богатство, което сближава хората. Но не е достатъчно само да говориш даден език, добави посланикът. Необходимо е чрез чуждия език и чуждата култура да опознаеш начина на мислене на Другия и да го приемеш такъв, какъвто е. Г-н Кундуридис увери присъстващите, че ще настоява пред Министерството на просветата, културата, спорта и младежта на своята страна да не съкращава субсидиите, с които подкрепя колегиите по неоелинистика в българските университети. В заключение отбеляза, че езиците създават приятелства, а ПУ може да разчита и в бъдеще на партньорството както на Посолството на Република Кипър, така и на личната му ангажираност в рамките на мандата му с осигуряване на приемственост от следващия дипломатически представител. Посланикът увери, че в негово лице университетът винаги ще има приятел и след края на мандата му като посланик.

Общото събрание на Пловдивския университет се проведе в електронна среда

С решения на Академичния съвет от 22 февруари и 29 март 2021 г. Общото събрание на Пловдивския университет бе свикано от председателя проф. д-р Асен Рахнев и се проведе на 23.04.2021 г. в електронна среда. Акцентите в дневния ред бяха отчетите за дейността на ръководството на университета и на Контролния съвет за периода от 3.06.2019 до 22.04.2021 година, разисквания по двата отчета и гласуването им от Общото събрание; актуализиране на Правилника за устройството и дейността на Пловдивския университет във връзка с промените на Закона за висшето образование от 25.02.2020 г.; допълване на състава на Академичния съвет и Контролния съвет.

Отчетът на университетското ръководство, представен от ректора проф. д-р Румен Младенов, бе приет от Общото събрание с 344 гласа „за“ и 1 „въздържал се“. Делегатите оцениха като много добра работата на ръководството, което беше подкрепено с гласуването: 330 – „за“, 1 – „против“, 14 – „въздържал се“.

Отчетът на Контролния съвет бе представен от председателя

проф. д-р Велизар Гочев, а членовете на Общото събрание го приеха с 342 гласа „за“, 1 – „против“, 2 – „въздържал се“.

Делегатите приеха и измененията на Правилника за устройството и дейността на Пловдивския университет, който бе представен предварително на сайта на университета.

В Академичния съвет, който да се състои от 45 членове, бяха избрани, както следва: Виеслав Пиларски – от квотата на служи-

телите в ПУ; гл. ас. д-р Костадинка Тодорова – от квотата на академичния състав (нехабилитирани); от квотата на студентите – Мадлен Китина (Филологически факултет) и Тенчо Бортоласов (Педагогически факултет). За член на Контролния съвет от квотата на студентите бе избран Стоян Стоянов (Педагогически факултет).

Трябва да отбележим и заслугата на всички хора, които спомогнаха за успешната работа на Общото събрание – участниците в организацията на форума и членовете на Комисията за тайно гласуване, председател проф. д-р Балик Джамбазов, и на Комисията за явно гласуване, председател доц. д-р Красимира Чакърва.

Пловдивският университет посрещна посланика на Република Кипър...

➔ От стр. 14

В сърдечна и изключително ведра атмосфера в рамките на срещата бяха споделени впечатления и обсъдени идеи за пътуващи образователни семинари на преподаватели и студенти в Кипър, за реципрочни посещения, летни езикови школи, за студентски обмен, съвместни проекти, създаване на мрежа за междууниверситетско сътрудничество и съвместни обучителни бакалавърски и магистърски програми с Република Кипър и др.

Гостът изрази желание в скоро време да има възможността да изнесе лекция пред студентите в Пловдивския университет и получи искрената покана от доц. Чернева да направи това в рамките на „Откритата катедра“ в юбилейната за университета 60-годишнина от създаването му.

В края на срещата Гергана Николова, студентка от първи курс в специалността „Български език и новогръцки език“, и Благовеста Георгиева, студентка в пети курс на специалността „Балканистика“, отправиха поетичен поздрав към госта и присъстващите. На гръцки и на български език прозвучаха стиховете на номинирания за Нобелова награда кипърски поет Костас Монтис в превод на Яна Букова.

Ректорът и посланикът констатираха взаимно близостта по отношение на манталитета и начина на живот на хората, които живеят на Балканите, факт, който спомага за по-лесното им разбиране.

Г-н Кундуридис благодари за топлото посрещане и отделено време и внимание от страна на ръководството и академичната общност.

Той дари книги на Библиотеката за гръцки език, литература и култура и изрази надежда за бъдещи дарения от страна на посолството, които да обогатят фонда на библиотеката с още около 50 преводни заглавия.

Стартира платформа за взаимодействие между студентите и бизнеса

По инициатива на катедра „Политически науки и национална сигурност“ се реализира първият форум, на който представители на бизнеса и работодателите могат да взаимодействат пряко със студентите. Платформата дава възможност студентите да получат конкретни знания, а работодателите – да заявят конкретните потребности на своя бизнес. Съорганизатори на събитието бяха катедра „Политически науки и национална сигурност“, Факултетът по икономически и социални науки, както и факултетските студентски клубове Клуб на мениджъра, Клуб на политолога и Клуб „Маркетинг“.

Изабел Владоу, първият лектор за платформата, е основател на Американския институт за дипломация и човешки права, ситуиран във Вашингтон, и експерт по бизнес етикет. В продължение на 10 години тя работи в областта на неправителствената дипломация, като нейната експертност е призната от редица международни структури. Изабел Владоу работи за организации като Международния съюз на двустранните търговско-промишлени камари и Обединението за човешки права в столицата Вашингтон. През 2015 г. получава наградата за заслуги в сферата на икономическата дипломация. През 2017 и 2018 г. представлява САЩ в ООН като младежки посланик на Международната среща на върха за човешки права. През 2018 г. е удостоена с наградата за доброволчество на президента на САЩ. В края на 2020 г. издава книгата „Тайни на бизнес етикета: Бързият път към професионален авторитет“. Понастоящем споделя своите знания и опит със студенти.

Със своята лекция Изабел Владоу насочи вниманието на аудиторията към необходимостта от познания за основните принципи на ефективната комуникация и важноста на етикета както в дипломатическите отношения, така и в ежедневно общуване. В рамките на Стратегията за интернационализация на образованието в Пловдивския университет се предвижда Изабел Владоу да бъде привлечена като лектор по Бизнес етикет и протокол в професионалното направление „Политически науки“.

Невидимите революции

Конфигурационният синтактичен анализ е анализ на фундаменталното понятие за синтактична функция. Функциите на думите в изречението се извеждат от изреченската структурография. Изреченската структурография възниква от конституентната граматика и фразовоструктурния анализ и от опита да се проектират под формата на графични изображения изреченските съставки и техните връзки. Изреченията, както и техните изображения, представляват безкрайно множество от конфигурации, подредени от действието на два основни „генератора“ на изреченския строеж – предикативното свързване и рекурсията¹. Изреченската структурография свързва общите теоретични представи за синтаксиса със синтаксиса на реалните осезаеми изречения. В структурографията намираме потенциала на нова област на знания, в чиято основа е методът за „образно заснемане“, за „рентгенографиране“ на всяка една от безкрайното множество реални изреченски структури в нейната единственост. Методът улеснява извършването на конкретни измервания на качествени и количествени параметри в „архитектурния“ план на изречението с цел установяване на закономерни отношения с числов израз, подпомагачи езиковото портретиране и езиковото „програмиране“ (в смисъла „развиване на езиковия потенциал“) на човека. Структурографията се опира на знания, извлечени по емпиричен път, индуктивно, от опита, от наблюдението. Тя е инструмент за постигане на по-дълбоко разбиране за „личния характер“ на езика и за „индивидуалната граматика“ на човека.

В настоящото изследване основен образ в полето на анализа е синтактичното дърво (фразов маркер). Визията е заета в генеративната граматика от теорията на графите в математиката, за да представя абстрактна структура, която показва връзките между конституентите в рамките на синтактичните групи, както и връзките между лексикалните и функционалните категории в рамките на изречението. В универсалната граматика синтактичното дърво е инструмент за визуализация и изясняване на граматическото кодиране в естествените езици, на йерархичните отношения между кодираните на синтактично равнище категории, както и на придвижването на елементи в процеса на оформяне на изречението като граматическа и интонационна цялост. Интересът към структурата е силно развит чрез темата за картографията на синтактичните структури, затова тук споделяме твърдението на Чинкуе и Рици, че „структурите са интересни обекти както в своята вътрешна конституция, така и в своите взаимоотношения с различни граматически принципи и процеси“ (Cinque, Rizzi 2010: 51). Новаторството на картографията е в „добавената стойност“ към типологичните изследвания: „картографията не е подход или хипотеза: това е изследователска тема, която поставя въпроса: какви са правилните структурни карти за синтаксиса на естествения език“ (Cinque, Rizzi 2010: 51). Не е чудно защо в полето на синтаксиса все повече изследователи превръщат темата в „централен въпрос за синтактичната теория“ (Cinque, Rizzi 2010: 52).

Възникнали от една обща философска парадигма, днес новите теории за природата на изречението, както споменахме, разполагат с формален апарат за описание на изреченската структура.

Текстът, който ви предлагаме, е уводът към книгата на доц. д.ф.н. Петя Бъркалова „Български синтаксис. Конфигурационен анализ на изречението“. Рецензиите за книгата, която излезе през 2020 г. в Университетското издателство „Паисий Хилендарски“, са от проф. д-р Радка Влахова-Руйкова и проф. д-р Светла Коева.

Този факт приемаме като доказателство, че вече са изследвани множество аспекти на синтактичната проблематика, за които и най-критичният теоретик на езика би се съгласил, че разполагаме с „проверка, верификация или фалшифицируемост на установени научни теории“ (Кун 2016: 186). Като лингвистична дисциплина синтаксисът вече се причислява към други науки и дисциплини, наричани често „точни науки“, които също описват формални системи, напр. логика, математика, компютърни науки и др.

Този процес, погледнат от страната на българската синтактична традиция, можем да наречем преоборудване на синтаксиса. Той отличава днешното поколение синтактици от предходните поколения, за които изреченската структура е била сякаш невидима, тъй като преобладава функционално граматическо описание. Създаденото в училищната традиция впечатление, че синтактичният разбор е масово постижим (откриването на функциите на думите в изречението: подлог, сказуемо, допълнение и пр. чрез въпроси), не трябва да ни заблуждава, че в наши дни така стоят нещата и със структурографското описание на изречението, особено при описанието на строежа на сложното изречение. За конструирането и получаването на изображение на изреченската структура се следва дадена научна теория и се ангажира теоретичното мислене, за да се верифицира теорията чрез анализа на всеки избран емпиричен обект (дума, словосъчетание, просто изречение, сложно изречение); използва се прилежащият формален апарат (метаезиков символен запис на категории, правила, алгоритми); разчита се на развито чрез многократни повторения „техническо“ умение за интегриране на разнородни компоненти в едно цяло; прилагат се технологични умения за работа с подходящ софтуер за компютърно чертане на синтактичните дървета. (В университетската практика към момента е популярна програмата за чертане Syntax Tree Editor².) Тенденцията е все повече студенти да възприемат с въодушевление този метод и да успяват при добра подготовка да анализират структурата на сложните изречения и да начертаят проекциите им по време на занятията.

Заемането със структурографско описание на дадено изречение, абзац, разказ, роман е по същество процес на прилагане и верифициране на изходния теоретичен апарат, избран от изследователя. В последните години разширихме емпиричния обсег на наблюденията върху българския синтаксис и усъвършенстването на аналитичната прецизност чрез наблюдения върху структурографски изображения на българското сложно смесено изречение. В приложението към тази монография се съдържат графики, които онагледяват фразово-структурния анализ на произволно взети изречения от произведения на български автори. Те са свидетелство за възможностите на метода и илюстрират „преоборудването“ на синтаксиса с този метод на българска почва, доколкото в българската синтактична традиция сложното смесено изречение не е било представяно като развъзлен граф от този вид: с видими предикативни връзки и рекурсивни линии на йерархично вписване на думи във фрази, на фрази в изречения и на изречения във фрази, на лексикални категории във функционални и на функционални – в лексикални. Използвано е разбирането за придвижване на елементи и оставяне на следи в изходната позиция според българската версия на Теорията за управление и свързване (вж. Пенчев 1993). Този подход обаче отваря един нов проблем – никъде в предходната синтактична традиция не намираме удовлетворяваща дефиниция за сложно изречение. Съществуващите модели на класифициране на българското сложно изречение са все още непроучени в българската синтактична традиция.

¹ Рекурсията е възвръщане, разрояване, развъзляне под действието на многократно прилагане на едно и също правило. За рекурсивно правило в граматиката се приема правило от вида: NP → A NP, тоест категорията вляво от стрелката се появява вдясно от нея, което поражда фрази от вида: ...тези две нови интересни български книги... (вж. Пенчев 1984: 20).

² Syntax Tree Editor <<http://www.ductape.net/~epie/tree/download.html>>

на научното мислене

Все повече са доказателствата, че и у нас има критична маса от условия за смяна на синтактичната парадигма, и въпросът е дали съществува начин традиционният и „новият“ синтактичен анализ сполучливо да се „снемат“ диалектически един в друг. Отговорът не е категоричен, защото зависи от нагласите за виждане, за възприемане и за разбиране на йерархичната рекурсивна природа на изречението. Конфигурационният синтактичен анализ е инструмент за съвместно прилагане на структурографско изображение на изречението и функционално тълкуване на изреченските съставки. Той гарантира обективен поглед, който придава сигурност както в работата на изследователите, така и в работата на учителите с учениците. Сред гарантите за ефективността на предложения в монографията конфигурационен разбор се оказват дори седмоласниците, които, прилагайки стъпките на анализа, лесно схващат връзката между строежа на изречението и функциите на изреченските съставки, без да задават подвеждащите и банализирани въпроси на „школския разбор“. Окуражаващи са и насърчителните реакции на водещи учители по български език (виж повече за споделянето на метода на форума „Иновативни подходи в обучението по български език“, организиран от ИБЕ при БАН, 2018).³

ЗА КНИГАТА

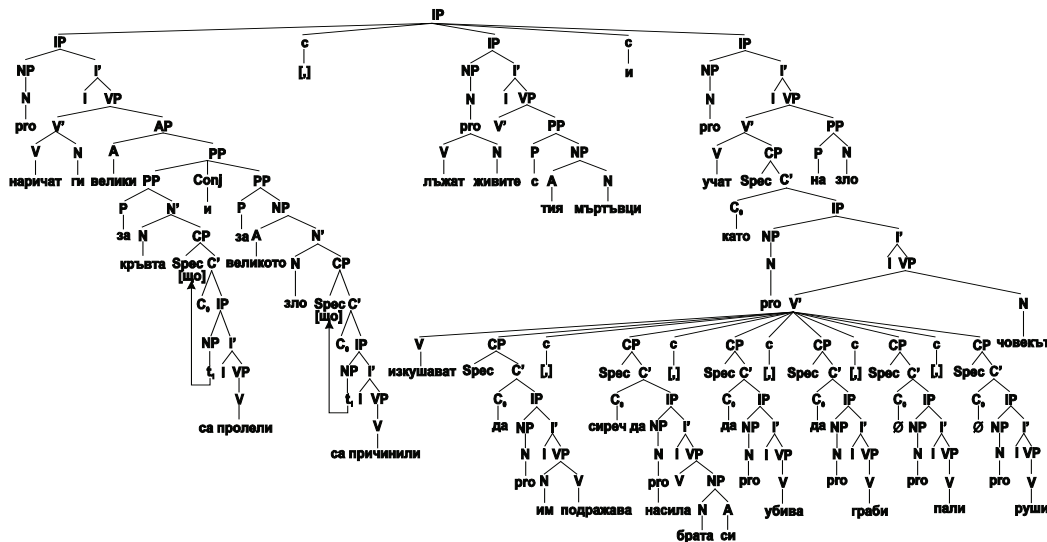
„...Науката за изречението е представена преди всичко като натрупване на разбиране посредством собствено наблюдение и взаимодействие с езика. Този подход представя вдъхновяваща методологическа и методическа парадигма на заниманията със синтаксис.

Структурографският анализ предоставя и аргументи в подкрепа на споделяната от авторката визия за „индивидуална граматика“ и може да се разглежда като източник на ново или добавено синтактично знание. В този смисъл цялостното изследване е и принос към философията на езика не само поради многобройните препратки към редица трудове от древността до идеите на Чомски, но и в авторския поглед към връзката между език и мислене в дълбоката „индивидуална граматика“.

Специално искам да отбележа езика, на който е написана монографията. Той е не само ясен и точен. Авторката успява да представи достъпно и за по-широка аудитория една сложна теория със специфичен понятиен апарат. Представянето е вълнуващо и вдъхновяващо...“

проф. д-р Радка Влахова-Руйкова

Наричат ги велики за кръвта, що са пролели, и за великото зло, що са причинили, лъжат живите с тия мъртъвци и учат на зло, като изкушават човека да им подражава, сиреч да насилва брата си, да убива, да граби, пали и руши.

Станев 1982: Станев, Ем. *Антихрист*. – Събрани съчинения в седем тома. София: Български писател, с. 319. Автор на графиката: Красилина Колева

Техниките за синтактичен анализ имат познати подобия, напр. комбинаториките при игра на лего (сглобяване на конструкция и промяна на функциите на елементите) и крайните комбинации при кубчето на Рубик (схващане на алгоритми за подреждане по редове и цветове). Все повече са доказателствата, че новите технологии ускоряват и катализират образователния и изследователския процес в полето на синтаксиса; че в духа на днешните увлечения

³ Бъркалова, Желязкова 2019: Петя Бъркалова, Димитрия Желязкова. Конфигурационният синтактичен анализ, или за връзките между строежа на изречението и функциите на изреченските съставки. – В: *Български език и литература*, кн. 2, година LXI, 2019, стр. 156 – 169.

⁴ Автор на графиката е Красилина Колева, дипломантка по синтаксис в магистърската програма „Актуална българистика“ в Пловдивския университет. Изображението участва в синтактичната изложба „Синтактичните дървета – картини на мисълта“, чието трето представяне беше на 18.10.2018 г. по време на форума „Българска граматика“ в Института за български език към БАН, а четвъртото – в Болонския университет в рамките на събитието Дни на българския език и култура, Кампус Форли, 11 – 13 април 2019 г.

по геймърство, синоним на синтактичен анализ може да е grammar game (с всички нюанси на употребата – граматическа игра, игра с граматиката, познание за играта на граматиката, стратегии за правене на граматични изречения).

Конфигурационният синтактичен анализ е метод (инструмент, подход, техника, процедура на анализа), който може да бъде насочен към масовото обучение по български синтаксис, разбиран като предмет, който обяснява правилата за съставките (конституентите) на изреченските категории, които стоят в основата на правилния изреченски строеж, заедно с правилата за тяхното свързване и развързване.

Тези, които умеят да анализират строежа на изречението, особено когато стигнат до анализа на сложните изречения и изчертаят пред себе си изреченската им структура, усещат допира с една спираща дъха „спектакуларност“ на знанието по синтаксис. Съчетанието от анализ и изкристализиране на възхитителна визия ни доближава до стародавната академична традиция за възприемането на граматиката като свободно изкуство.⁴ Един пример за добре решена синтактична задача се съдържа в показаната графика. В традиционните граматики, пък и в по-новата синтактична литература образното представяне на сложни изреченски структури е рядкост, което потвърждава изцяло новите нужди от структурографски умения с пълен обхват.

Структурографията е инструмент за надеждно извличане на синтактични данни „на живо“, който отваря път към емпирични открития. Така науката за изречението не е лабилен набор от знания или вярвания, а е преди всичко натрупване на **разбиране** посредством собствено наблюдение и взаимодействие с езика. Например при изследването на обхвата и дълбочината на изреченската структура (на даден автор, произведение, текст, стил, жанр, изказ и пр.) всички подробности от резултата са предварително неизвестни. А този, който ги разбере, прави откритие.

XXIII национална конференция за студенти и докторанти –

На 20 и 21 май в Ректората на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе Двадесет и третата национална научна конференция за студенти и докторанти под надслов „Слово и идеология“. В избора на това мото стои идеята за словото като най-мощното оръжие на всяка идеология, което има силата да събуди порива към свобода и справедливост, когато е правдиво и искрено. Тазгодишното издание на научния форум беше посветено на 200-годишнината от рождението на Патриарха на българската революция Георги Раковски и се проведе в навечерието на най-българския празник – Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

Както всяка година, събитието се организира от Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“.

Във форума се включиха 50 участници и 18 арбитри. Докладчиците бяха студенти и докторанти от почти всички български университети – Софийския университет, Шуменския университет, Пловдивския университет, Великотърновския университет. Международно участие имаше в лицето на докладчици

от Университета в Крагуевац, Сърбия, както и от Бакинския славянски университет, Азербайджан.

Тържествената церемония по откриването на Двадесет и третата национална научна конференция за студенти и докторанти се проведе на 20.05.2021 г. в 6. аудитория на Ректората с водещи Мартина Костадинова и Ивана Витанова от специалността „Българска филология“ (3. курс). Приветствие от името на ректорското ръководство на Пловдивския университет отправи заместник-ректорът по научноизследователска и издателска дейност проф. д-р Теменужка Йовчева, а от името на ръководството на Филологическия факултет – деканът доц. д.ф.н. Константин Куцаров. Един от най-новите членове на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ – Божидар Бояджиев, студент третокурсник в специалността „Български език и италиански език“, също поздрави гостите и участниците. Думата бе дадена и на председателя на Студентския съвет Виктория Палигорова, която изрази своя сантимент към това издание на конференцията, тъй като тема за Георги Раковски била изтеглена на кандидатстудентския ѝ изпит за прием в Пловдивския университет. Доц. д-р Красимира Чакърова и гл. ас. д-р Здравко Дечев, които са главните организатори на събитието, също отправиха приветствие, като пожелаха успех на всички участници.

Докладчиците в секциите по езикознание и литературознание представиха изключително интересни разработки и убедително защитиха своите идеи. И в двете секции се проведеха ползотворни дискусии между членовете на научното жури и участниците.

Председател на журито в секцията по езикознание бе проф. д.ф.н. Диана Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“), а членове бяха: проф. д-р Велка Попова (ШУ „Епископ Константин Преславски“), проф. д-р Димитър Попов (ШУ „Епископ Константин Преславски“), доц. д.ф.н. Константин Куцаров (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Антоанета Джельова (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Владислав Миланов (СУ „Св. Климент Охридски“), доц. д-р Надежда Сталянова (СУ „Св. Климент

Охридски“), доц. д-р Красимира Чакърова (ПУ „Паисий Хилендарски“) и гл. ас. д-р Енчо Тилев (ПУ „Паисий Хилендарски“). Участниците в тази секция представиха доклади, свързани с методиката на обучение по български език; обект на изследване бяха теми, принадлежащи към различни дялове от лингвистиката: старобългаристика, морфология и синтаксис на съвременния български език, психолингвистика, стилистика, лексикология, общо и славянско езикознание. Впечатление направи големият брой презентации, в които бе приложен функционално-семантичният подход. Те бяха изготвени от представители на Пловдивския университет и показаха, че функционалната граматика, опирайки се на традицията, има своето бъдеще в

лицето на млади изследователи.

Журито в секцията по литературознание бе в следния състав: председател – проф. д.ф.н. Иван Русков (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д.ф.н. Татяна Ичевска (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Димитър Кръстев (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Дияна Николова (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Дарина

Дончева (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Камелия Спасова (СУ „Св. Климент Охридски“), гл. ас. д-р Надежда Стоянова (СУ „Св. Климент Охридски“), гл. ас. д-р Атанас Манчоров (ПУ „Паисий Хилендарски“) и гл. ас. д-р Соня Александрова (ПУ „Паисий Хилендарски“). Докладчиците в тази секция изразиха своите модерни интерпретации на класически текстове. Направи впечатление умелото съчетаване и съпоставяне на различни по своя характер методологии и подходи към анализа на литературнохудожествени текстове. Обект на дискусии станаха въпроси, засягащи кризата на хуманитарните науки и на хуманитарното познание изобщо.

И тази година в програмата на научния форум във връзка с противоепидемичните мерки бяха предвидени и дистанционни модули в Google Meet, в рамките на които представиха изследванията си както докладчиците от чужбина, така и част от българските студенти и докторанти, предпочели този вариант за участие.

Всички гости и участници имаха възможността да отидат заедно до Епископската базилика на Филипопол, която беше открита тази година след продължителни реставрационни дейности. Красивите антични и раннохристиянски мозайки, изобразяващи геометрични фигури, растения, птици, предмети, впечатлиха посетителите.

По повод на юбилея на Раковски организаторите бяха подготвили среща разговор с писателя Йордан Велчев, която се проведе в края на първия конферентен ден. Авторът на забележителния тритомник „Балканският човек“ разказа за мястото и ролята на идеолога на българското националноосвободително движение в балканския обществено-политически и културен контекст и сподели на всички изкушени слушатели интересни истории за живота му.

Награждаването на отличените участници в Двадесет и третата национална научна конференция за студенти и докторанти се проведе на 21.05.2021 г. в 6. аудитория на Ректората. В секцията по литературознание имаше много отличени бакалаври. Първа награда получи Светослав Стойчев (СУ „Св. Климент

От ляво надясно: гл. ас. д-р Здравко Дечев, доц. д-р Красимира Чакърова (организатори на конференцията), Мартина Костадинова и Ивана Витанова („Българска филология“, 3. курс) – членове на Лингвистичния клуб и модератори на събитието

триумф на младостта, творчеството и любовта към Словото

Охридски“, *Българска филология*, 2. курс) за доклада си на тема „Текст и изображение – Брьогел и „Метаморфози“. На второ място бяха връчени две награди – на Ива Стефанова (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 2. курс) за доклада ѝ на тема „Утопичното пространство на кабинета с рядкости“ и на Ивана Витанова (ПУ „Паисий Хилендарски“, *Българска филология*, 3. курс) за доклад на тема „Ти сне от небесата пламък...“ – Прометеевият комплекс и творчеството на Пенчо Славейков“. Трета награда получи двама участници – Барбара Митева (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 3. курс) за доклада „Коя си ти?: Алиса в пътуване към себе си“ и Иван Георгиев (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 3. курс) за своя доклад на тема „Hetaera esmeralda. Шифърът на болестното в „Доктор Фаустус“ (Томас Ман)“. При бакалаврите бяха връчени и няколко поощрителни награди: Александра Генова (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 1. курс) за доклада „Жените и формите на контрол. „Синята брада“ на Шарл Перо и „Blueblood“ на Малъри Блекман. Опит за съпоставка“; Тина Иванова (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 3. курс) с тема „Влиянието на възприятието на отражението върху Аз-а. Измерения на срещата със собствения образ“; Станимира Гарванова (ПУ „Паисий Хилендарски“, *Български език и английски език*, 4. курс) за доклад

да на тема „Фигури на любовния дискурс в избрани произведения на Шекспир“; Даниела Конакчийска (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 4. курс) за доклада „Зависимостта като болест в романа „Синият залез“ на Павел Вежинов“; Виктория Чипова (СУ „Св. Климент Охридски“, *Българска филология*, 3. курс) за доклада на тема „Човекът и смъртта – стихотворението „Дяволско“ – Атанас Далчев“. При магистрите беше връчена първа награда на Илиян Карабойчев (ПУ „Паисий Хилендарски“, МП „Актуална българистика“) за доклада му на тема „(Пра)знанието – проклятие и/или мисия в поезията на Ат. Далчев и Д. Пантелеев“.

В секцията по езикознание при бакалаврите първа награда не бе присъдена. Втора награда получи Симона Халтъкова, (ПУ „Паисий Хилендарски“, *Български език и английски език*, 3. курс) за доклада си на тема „Преизказването в съвременния български език и неговите функционални еквиваленти в английския език“. На трето място се класира Виктория Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“, *Български език и руски език*, 2. курс), която представи презентацията на тема „Нов поглед към един популярен психолингвистичен експеримент“. При магистрите беше връчена първа награда на Албена Хорочева (ПУ „Паисий Хилендарски“, МП „Актуална българистика“), чийто доклад бе озаглавен „Лексикални и фразеологични средства в полето на функционално-семантичната категория нумералност в съвременния български език“. Втора награда получи Галина Михалева (ПУ „Паисий Хилендарски“, МП „Актуална българистика“), която представи доклада си на тема „Синтактични средства за изразяване на умозаключителна модалност в съвременния български език“. Трета награда не

бе присъдена. Татяна Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“, МП „Актуална българистика“) получи поощрителна награда за изследването си „Наблюдения върху словообразователните средства в полето на функционално-семантичната категория *компаративност* в съвременния български език“.

След церемонията по награждаването бе представен третият том на Годишника на конференцията Verba iuvenium („Словото на младите“), където са публикувани отличните доклади от предишното издание на форума. Заключителни думи на благодарност към присъстващите отправиха организаторите на събитието – доцент д-р Кр. Чакърлова и гл. ас. д-р З. Дечев. Като главен редактор на сборника Кр. Чакърлова сподели, че въпреки по-краткия срок поредното издание на Verba iuvenium се е осъществило,

Сборникът с докладите от миналата година

и изрази удовлетворението си от прецизната работа на редакционната колегия и техническите редактори.

Посветената на Георги Раковски Двадесет и трета национална научна конференция „Слово и идеологии“ показва, че думите на младите изследователи очертават пътя, по който идеите преминават от умовете и сърцата на своите създатели към душите на техните възприематели. Много от участниците

Традиционната обща снимка на участниците и научното жури след приключване на конференцията

споделиха, че са очаровани от организацията и самото протичане на форума, който им дава възможност да представят докладите си пред утвърдени специалисти и любопитни колеги слушатели, да участват в интересни дискусии, да намерят нови приятели и да се потопят в атмосферата на красивия Пловдив. И тази година доц. Владислав Миланов (СУ „Св. Климент Охридски“) – член на научното жури в секция „Езикознание“, оцени високо научното събитие. Ето какво сподели той на личния си фейсбук профил: „Пловдивската научна конференция за студенти и докторанти е най-сериозният филологически форум, който се провежда в България и който по своята дълбочина и заявка за научно израстване на младите филолози остава ненадминат, като се съизмерва с най-добрите световни международни инициативи. Поклон пред мащабите на тази прекрасна научна идея, която не се страхува от нищо, защото отлично познава силата на Словото. Поклон пред организаторите, които с цялата си обич и с енергията си правят света на науката предизвикателство за младите филолози и така създават мост между поколенията.“

Ивана Витанова, Васил Стаменов
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Уникалната съдба на гениалния

Проф. д.м.н. Иван ЛАНДЖЕВ

Ранни години

Шриниваса Рамануджан Айенгар е роден на 22.12.1887 г. в индийското градче Ероде, близо до Мадрас (днес Шенай). Семейството му, макар със скромни доходи, е от кастата на брамините – каста на свещеници, учители и пазители на свещеното знание. На десетгодишна възраст Рамануджан вече изпква сред връстниците си, получавайки най-високи резултати на стандартните изпити в своя окръг. Когато е 16-годишен, в ръцете му попада книгата на Джордж Шубридж Кар *Synopsis of elementary results in pure mathematics*. Нито авторът, нито книгата могат да бъдат наречени гениални. В двата ѝ тома в рамките на 1055 страници са представени математически резултати, номерирани от 1 до 6165, почти без доказателства и с минимални обяснения. Сбитият ѝ стил е много сходен с начина, по който Рамануджан ще излага по-късно своите резултати.

Математическите му умения не остават незабелязани и Рамануджан получава стипендия за обучение в колеж. На 17-годишна възраст постъпва в Държавния колеж в Кумбаконам. Тук започва да учи математика и да прави собствени изследвания. Постепенно математиката се превръща в единственото му занимание и той пропада по всички останали предмети. Губи стипендията от 32 рупии, равняваща се на една и половина месечни заплати на баща му, и измъчван от угризения, бяга от къщи.

През 1906 г. отново постъпва в колеж – Пашаяпа колидж в Мадрас. Индийската образователна система към момента е такава, че за получаване на степен от колежа е необходимо да се положи изпит, който е администриран от Университета в Мадрас. През 1907 г. Рамануджан се явява и отново безрезултатно. Така в годините от 1904 до 1909 г. през по-голямата част от времето е извън училище, без степен, без работа, без връзка с други математици, но с книгата на Кар и с математическите си занимания.

През тези години започва да записва резултатите си в бележници. Първият достигнал до нас е изписан в особено зелено мастило и съдържа 200 страници, изпълнени с формули за хипергеометрични редове, верижни дроби, безкрайни суми...

През 1909 г. майка му урежда брак с 9-годишно момиче, Янаки, което заживява с него три години по-късно. Рамануджан започва да се издържа с преподаване на уроци по математика и много бързо става известен в Мадрас като математическо чудо.

Започва да публикува в наскоро откритото списание *Journal of the Indian Mathematical Society*. Първата му статия върху някои свойства на числата на Бернули излиза през 1911 г.

Опитите на приятелите му за издействане на стипендия не успяват и той започва работа като чиновник (по-точно – човек калкулатор) на пристанището в Мадрас. Непосредственият му началник Нараяна Айер се оказва човек с интереси в академичната математика и започва да го подкрепя. Това продължава през целия живот на Рамануджан. Самият директор на порт Мадрас сър Франсиз Спринг е виден британски инженер и отчасти чрез него Рамануджан започва да общува с технически образовани британци в Мадрас.

Кореспонденция с известни математици в Англия

Междувременно приятелите на Рамануджан продължават да го подкрепят и той започва да пише с тяхна помощ на британски математици. Не е известно със сигурност на кого пише най-напред. Малко преди смъртта си Литълууд ще спомене имената на Х. Ф. Бейкър и Е. У. Хобсън. Никой от двамата не е добър избор: Бейкър се занимава с алгебрична геометрия, а Хобсън – с математически анализ. Интересите и на двамата са доста далеч от това, което прави Рамануджан. Никой от тях не отговаря.

Така на 16.01.1913 г. Рамануджан изпраща писмо на Г. Х. Харди, което започва с думите: „Уважаеми господине, позволявам си да Ви се представя като чиновник в пристанищния тръст в Мадрас със заплатата от 20 лири на година. Сега съм на около 23 години...“ По-нататък остава впечатлението, че авторът се опитва да изясни идеята за аналитично продължение, обобщавайки неща като функцията факториел върху нецели числа. Той пише (малко нескромно): „Всички мои изследвания се основават на тази идея и аз я развих толкова далеч, че местните математици не могат да разберат по-високия полет на моята мисъл“.

По-нататък четем мъгялото твърдение, че авторът разполага с метод за преброяване на простите числа до дадено място, и писмото завършва с думите: „Аз съм беден, но ако считате, че тук има нещо ценно, бих желал да публикувате моите теореми... Искам да ме извините за грижите, които Ви създавам, и оставам, уважаеми господине, искрено Ваш, Ш. Рамануджан“.

Следват девет страници (поне две страници са загубени), в които са изложени над 120 математически резултата. Някои равенства изглеждат абсурдни – като това, че сумата на естествените числа е (може да се мисли) равна на $-1/12$. Има и екзотични неща в тези страници, изпълнени с формули.

Каква била реакцията на Харди? Най-напред той се посъветвал с Литълууд. Известни ли са тези равенства? Или са съвсем погрешни? Някои от тях са разпознати и са верни. Други са съвсем неизвестни. По-късно той прави прочутата забележка, че тези формули „трябва да са верни, защото, ако не са, то никой не би имал въображението да ги открие“.

Бъртран Ръсел пише, че в деня след получаване на писмото намира „Харди и Литълууд в състояние на дива възбуда, защото считат, че са открили втори Нютон – чиновник в Мадрас, печелещ 20 лири на година“.

Харди показва писмото от Рамануджан и дори отправя запитване до държавния департамент, занимаващ се с Индия. Отнема му седмица да отговори, започвайки премерено и с чувство на възхищение: „Бях извънредно заинтересован от Вашето писмо и теоремите, които формулирате“. И продължава: „Все пак ще разберете, че преди да мога да оценя правилно стойността на това, което сте направили, е съществено да видя доказателства на някои от Вашите твърдения“.

Разбира се, Харди би могъл сам да се опита да докаже, но за него е важно да разбере как мисли Рамануджан и още по-важно – какъв е калибърът му като математик.

Резултатите на Рамануджан са разделени в три класа: вече известни; нови и интересни, но може би неважни, и накрая – нови и потенциално важни. Един от резултатите е поставен веднага в третата група – твърдението за броя на простите числа. Но Харди добавя, че „почти всичко зависи от строгостта на методите“.

Харди очевидно е направил своето малко проучване, защото писмото му се позовава на статията на Рамануджан за числата на Бернули. Но казва само: „Надявам се да получа отговор от Вас колкото може по-скоро“.

Рамануджан отговаря наистина бързо и писмото му е забележително. Започва с това, че е очаквал отговор, подобен на този от „лондонския професор“ (Хил), предупреждаващ го да не попада в „капана на разходящите редове“. На желанието на Харди за доказателства той откликва с думите: „Ако Ви кажа методите си, то със сигурност ще се присъедините към лондонския професор... ако Ви кажа за това (резултата $1 + 2 + 3 + \dots = -1/12$), то ще помислите, че съм за лудницата... пиша тези редове, за да Ви убедя, че не можете да разберете методите ми само по няколко думи“.

Той пише още, че основната му цел е да намери някой да провери резултатите му, така че да може да получи стипендия, защото „аз вече съм полугладен човек; за да запазя мозъка си, имам нужда от храна“. Изненадващо Рамануджан се радва най-много на резултатите, които Харди поставя в първата група – тези, които са вече известни – „защото резултатите ми са проверени, макар аргументацията ми да има плитки основи“. С други думи, Рамануджан не е сигурен, че резултатите му са верни, и е радостен, че това е така. Рамануджан не дава обяснение как са получени тези резултати. Със сигурност той използва смес от традиционни математически доказателства, емпирични данни, получени от пресмятаня, и много, много интуиция.

Той започва кореспонденция по детайлите от доказателствата, които бил в състояние да предостави. Харди и Литълууд, изглежда, имат намерение да организират усилията му, като продължават да се чудят дали Рамануджан е „един Ойлер“, или просто „един Якоби“. Литълууд пише: „Нещата, отнасящи се до простите числа, са грешни“, и обяснява как Рамануджан неправилно приел, че Римановата ζ -функция няма нули извън реалната ос, докато всъщност тя има безбройно много. Това е и същността на хипотезата на Риман.

Харди и Литълууд нямат точен модел за начина на мислене на Рамануджан. Литълууд дори предположил, че Рамануджан не предста-

ИНДИЙСКИ МАТЕМАТИК РАМАНУДЖАН

вя доказателства, защото се страхува да не му ги откраднат. Краденето на резултати в онези дни било проблем в академичните среди точно както и днес.

Рамануджан казва, че от това допускане го е заболяло, и уверява, че не е зарижан за това дали методът му може да бъде използван от други. Той казва още, че е открил този метод преди осем години, но не бил намерил човек, който да го оцени. Сега бил готов да предостави без резерви малкото, което има.

В първите месеци на 1913 г. Харди и Рамануджан разменят писма, в които Рамануджан описва резултати. Харди критикува казаното от него и настоява за доказателства и традиционно математическо описание. Следва пауза и през декември 1913 г. Харди пише отново, за да обясни, че най-амбициозните резултати на Рамануджан, тези за разпределението на простите числа, са със сигурност грешни. Харди пише: „Теорията за простите числа е изпълнена с капани, заобикалянето на които изисква най-пълно обучение в модерните методи“. Той добавя и че ако Рамануджан успее все пак да докаже резултатите си, то това ще бъде „може би най-забележителното постижение в историята на математиката“.

Междувременно още преди да отговори на първото писмо на Рамануджан, Харди започва да проучва възможността да го доведе в Кеймбридж. През януари 1914 г. в Мадрас пристига младият математик Ерик Харълд Невил, който изнася цикъл от лекции, но по-важното – донся съобщение, че Харди е (по думите на Рамануджан) „много заинтересован да го вземе“.

Периодът в Кеймбридж

На 17.03.1914 г. след изпращане, включващо някои местни знаменитости, Рамануджан се качва на борда на *Неваса*, който, минавайки през Коломбо, Аден, Порт Саид, Генуа и Плимут, хвърля котва в устието на Темза на 14 април. Посреща го Невил. Отсядат в Южен Кенсингтън и прекарват няколко дни в Лондон. На 18 април Рамануджан пристига в Кеймбридж и индийските вестници гордо съобщават, че „мистър Рамануджан от Мадрас, чиито работи по висша математика предизвикаха възхищение в Кеймбридж, вече е в Тринити колидж“.

При пристигането си в Кеймбридж Рамануджан е малко плах, но ентузиазизиран и жаден за знания. Може да говори на различни теми, шегува се, понякога за своя сметка, винаги е учтив и се опитва да следва местните обичаи. Родният му език е тамилски, но английският му е безупречен. Финансово е обезпечен – получава стипендия от 250 лири от Мадрас и 60 лири от Тринити. При това без никакви задължения, свързани с преподаване в колежа. За сравнение – през 1914 г. среден работник в Англия има доход от 75 лири на година.

Рамануджан започва работа с Харди и Литълууд и е много продуктивен. С Литълууд се срещат веднъж седмично, а с Харди – почти всеки ден. Той не идва в Кеймбридж да слуша лекции, но посещава някои от тях – на самия Харди, на Артур Бери, преподавател от Кингс колидж. От това време се е запазила следната случка.

Една сутрин Бери пише по дъската, извеждайки някакви формули, когато вдига поглед и среща очите на Рамануджан, които сияят от възхищение. Дали господинът следва лекцията, информира се Бери, на което Рамануджан кима с глава. А дали би добавил нещо? Рамануджан отива до дъската и изписва няколко резултата, които Бери не е доказал до момента и които индиецът няма откъде да знае.

На 28.06.1914 г., два и половина месеца след пристигането на Рамануджан в Англия, е извършен атентат срещу ерцгерцог Франц Фердинанд и на 28.07.1914 г. започва Първата световна война.

Това веднага се отразява на живота в Кеймбридж.

Много студенти са мобилизирани. Същото се случва и с Литълууд, който започва да работи по изготвянето на балистични таблици за противовъздушните оръдия. Макар да не подкрепя войната, Харди също се записва доброволец, но е отхвърлен по медицински причини.

Появяват се и практически трудности – Рамануджан е вегетарианец, а в момента има липса на зеленчуци, което го кара да помоли приятел в Индия да му изпрати с колет тамаринди и кокосово масло. Но по-важно за него е, че заради войната професорите в Кеймбридж

¹ Наистина $1729 = 1^3 + 12^3 = 9^3 + 10^3$. Сега бихме казали, че това е третото число на Кармайкъл. Едно съставно число m се нарича число на Кармайкъл, ако сравнението $a^{m-1} \equiv 1 \pmod{m}$ е изпълнено за всяко число a , което е взаимнопросто с m . През 1994 г. беше доказано, че съществуват безброй много числа на Кармайкъл.

² Първото такова число е посочено от Ойлер: $635\ 318\ 657 = 158^4 + 59^4 = 134^4 + 133^4$.

са загубили интерес към математиката.

Рамануджан пише на приятел, че откакто е в Англия, той изучава „техните методи“ и се опитва да публикува лесно и без забавяне. Образованието на Рамануджан завършва с края на *Synopsis*-а на Кар, а той не включва нищо, направено след 1850 г.

Но Харди вече държи в ръце бележника на Рамануджан и вярва, че 1/3 от резултатите в него са „нови и спиращи дъха“. По-късно Уотсън ще промени тази оценка на 2/3. Много си струва да бъде публикуван, разбира се, след редактиране, да се оформят резултатите, да се избере правилните означения.

„Всички ръкописи на Рамануджан минаха през ръцете ми“ – ще каже по-късно Харди – „По-ранните пренаписах изцяло, но не добавих нищо към математиката. Рамануджан бе готов почти до абсурд да признае дори и най-малката помощ“.

През 1914 г. излиза от печат само една статия в *Quarterly Journal of Mathematics* – „Modular equations and approximations to Pi“. Но през следващата година Рамануджан публикува много повече. Тогава излиза и дълга статия със заглавие „Highly Composite Numbers“, отнасяща се до тези естествени n , за които $d(n) > d(m)$, за всяко $m < n$.

Понятието е въведено от Рамануджан, но може да е било известно и на Платон, който отбелязва, че идеалният брой жители в един град е 5040, тъй като това число има повече делители от всяко предхождащо го. Същност 5040 е деветнадесетото високо съставно число.

През следващите няколко години Рамануджан продължава да пише много статии, които биват публикувани въпреки войната. Една от забележителните му статии (*Asymptotic formulae in combinatory analysis*, *Proc. London Math. Soc.*, Ser. 2, **17**(1918), 75 – 115) е написана заедно с Харди и се отнася до функцията $p(n)$ – броя на разбиванията на естественото число n . Статията е класически пример на съчетаване на асимптотични с точни резултати.

През май 1917 г. се появява проблем – Рамануджан се разболява.

Сега се счита, че най-вероятната причина е инфекция на черния дроб, предизвикана от някакъв донесен от Индия паразит. Рамануджан ходи от лекар на лекар и от болница на болница. Той не вярва на това, което му говорят, а и то не изглежда да помага. През някои месеци е добре и работи, през други е на легло. Изпада в депресия и през главата му минават мисли за самоубийство.

От това време е и прочутата история с числото 1729.

При един от престойте си в Пътни Рамануджан е посетен от Харди, който споменава, че е пристигнал с такси, имащо доста неинтересния номер 1729. На което Рамануджан отговаря: „Не, Харди, това е много интересно число. Това е най-малкото естествено число, което може да се представи като сума на два куба по два различни начина.“¹ Харди пита дали Рамануджан знае пример и за четвъртите степени и след момент замисляне Рамануджан отговаря отрицателно, но добавя, че първото такова число трябва да е много голямо.²

В тези години математическата репутация на Рамануджан расте. Избран е за член на Кралското общество (*Fellow of the Royal Society*). Между подкрепилите го са Хобсън и Бейкър – адресатите на първите му писма, останали без отговор. През октомври 1918 г. Рамануджан е избран и за *Fellow* на Тринити колидж, което осигурява и допълнителна финансова подкрепа.

Завръщане в Индия

Месец по-късно Първата световна война приключва и пътят към Индия е отворен. В началото на 1919 г. здравето на Рамануджан се подобрява достатъчно, за да предприеме пътуването до Индия. Уредена му е преподавателска позиция в Университета в Мадрас. На 13.03.1919 г. Рамануджан пристига в Индия, известен и почитан, но и много болен. Той дори не може да започне работа в Университета. След три месеца в Мадрас се връща в Кумбаконам. През цялото време продължава да се занимава с математика.

На 20 януари 1920 г. изпраща на Харди забележително писмо относно нов клас θ -функции (*mock theta functions*). Живее скромно, игнорирайки и малкото, което медицината може да направи за него. Умира на 26 април 1920 г. на 32-годишна възраст, три дни след последния запис в бележника си.

Знаменитите бележници

От началото на заниманията си с математика Рамануджан записва резултатите си в бележници с твърди корици, като до публикуване достига съвсем малка част от тях.

Втори лекториум по академично правно писане

Докт. Теодор ПЕЩЕРСКИ

На 14 април 2021 г. се проведе втората онлайн среща на Лекториума по академично писане. Проявата е организирана от Юридическия факултет (ЮФ) на Пловдивския университет с цел да насърчи и подпомогне неговите докторанти и студенти, имащи различен опит в провеждането на правни научни изследвания. Към събитието се присъединиха и докторанти от други висши училища и научни организации. Тема на втората среща бяха структурата, съдържанието и езикът на дисертацията, които задълбочено и увлекателно изясни на аудиторията лекторката проф. д-р Поля Голева.

Модераторът доц. д-р Ангел Шопов откри събитието, приветства участниците в него и представи лекторката. Проф. Голева е водещ български учен в областта на гражданското и търговското право. Преподава в ЮФ на Пловдивския университет от неговото създаване, по-отдавна е изследовател в Института за държавата и правото на БАН, чете лекции и в други български университети. Тя е сред най-продуктивните автори на статии, студии и монографии в областта на правото. Широко известни, приети и търсени от правната общност са нейните учебници, които имат множество издания – курсът по търговско право, по облигационно право, по деликтно право и по застрахователно право. Повече от тридесет години проф. Голева е хабилитиран преподавател – в това си качество е научен ръководител на множество докторанти и участник в научни журита по защиты на дисертационни трудове. Участва и в редакционни колегии на различни правни издания.

В увода на своята лекция проф. Голева очерта типове докторанти. Единият тип са тези, които са подтиквани от вътрешния творчески стремеж към научно изследване. Определено този стремеж, както и самата изследователска дейност като цяло понякога изискват доста сериозно посвещаване. Това пък същевременно значи и откъсване от други професионални дейности. Другият тип докторанти, за щастие по-малобройните, се отказват по време на докторантурата, изправени пред препятствията на научното изследване. Тъкмо първият тип докторанти осъзнава сериозността на писането на дисертация, дисциплинирани са, работят върху нея дълъг период от време и представят добри резултати.

Лекторката се спря на начина на избор на тема на дисертационния труд. Очертани бяха двете основни групи от теми. В първата група са известните и вече разработени теми, класически институти на правото, по които трябва да се изследва по-важната и достъпна натрупана литература и практика. Втората група от теми обхващат правен въпрос, свързан с отношения, създадени от развитието на съвременната държава, който до момента не е изследван в доктрината. При избора на който и да е от двата възможни вида теми винаги стои изискването за нейната актуалност и практическо значение. Оттам насетне изборът на класически или съвременен, неизследван

досега институт на правото предопределя структурата на дисертационния труд – съответно ще трябва да се проследи историческото развитие, ако става дума за класически правен институт, или директно ще се започне с анализа на неговото самостоятелно обособяване днес.

Проф. Голева обърна внимание на съдържанието на отделните части от дисертационния труд. В увода следва да бъде представен основният въпрос на изследването, като се посочват използваните методи (например различните видове тълкуване и анализ на правните норми – историческият, сравнителноправният метод). Основна цел на въведението е да

събуди интереса на читателя, но не и да преразказва самото изложение. Уводът следва да съдържа и мотивите за избора на тема.

Изложението от своя страна следва да бъде разделено на глави, параграфи, точки и подточки. Обемът на отделните глави е без значение, доколкото целият труд отговаря на общите изисквания за обем. Обект на сравнителноправния анализ следва да бъдат правните разрешения на развитите държави (например на законите – модели за континенталното право – на Франция и Германия, САЩ, Канада, Великобритания). По преценка на изследователя би могло да се акцентира и върху нормативната уредба на друга държава. Специфичното при този метод е не простото механично изброяване на нормативните уредби, а търсенето, извличането и систематизацията на различията в техните детайли, както и използването на сравнителноправните данни като аргумент относно тълкуването/прилагането/развитието на националната правна уредба.

В началната глава от труда проф. Голева препоръчва да бъдат включени причините за възникването на института, неговите изменения и евентуално – отпадането му. По-нататък в изложението на труда трябва да се извърши задълбочен анализ на всички детайли на поставения въпрос, както и връзките му с останалите правни институти. Дисертацията на докторанта не може да бъде написана без задълбочен преглед на съдебната практика, но без тя да се преразказва. Фокусирането единствено върху практиката на Върховния касационен съд не е препоръчително. За заключението на труда проф. Голева препоръчва то да даде резюмиран отговор на поставения в увода въпрос. Ако темата предполага, заключението може да съдържа и предложение към законодателя *de lege ferenda*.

Проф. Голева обърна внимание на стила на писане. Добрата аргументация на застъпването от докторанта тези стои в основата на научния принос, за който се следи от научното жури по защитата. Категоричното отричане или присъединяване на автора към установените до момента тези без аргументация следва да се избягва. Друга често срещана грешка при писането е представянето като свои на чужди тези. Определено интернет представлява неизчерпаем източник на информация, но не може да замести нито анализа, който сам докторантът трябва да извърши, нито набавянето на информация например от учебник, монография, студия или статия. Не на последно място, научният текст трябва да е написан на точен юридически език и стриктно да се придържа към книжовната езикова норма, да не съдържа идиоми, елементи от разговорната реч и афоризми.

Изискванията и предизвикателствата на академичното правно писане бяха онагледени с множество увлекателни истории и житейски примери от дългогодишната практика на лекторката като научен ръководител и изследовател. Убедено може да се каже, че поднесените знания и споделен опит са от съществена полза за аудиторията, представена от сериозен брой участници през цялото време на срещата.

Уникалната съдба...

➔ *От стр. 21*

След смъртта му бележниците му и негови непубликувани резултати са предадени в Университета на Мадрас от вдовицата Янаки Аммал. На 30.08.1923 г. служител от университета изпраща всички ръкописи на Рамануджан на Харди, който започва да организира публикуването на около 3000 резултата, включени в бележниците. След 1930 г. в това са въвлечени още математици. Един от тях е професорът от Бирмингам Г. Н. Уотсън, посветил на бележниците над 10 години и над 30 статии.

Между 1934 и 1947 г. Харди предава на Уотсън ръкописи на Рамануджан, сред които е и т.нар. „загубен бележник“, но Уотсън може би не му е обърнал внимание (Уотсън разглежда като неразрешени въпроси, на които има отговор в бележниците).

През 1940 г. Харди предава всички писма от Рамануджан на Университетската библиотека в Кеймбридж (Wren Library), но между тях не е първото писмо на Рамануджан от 1913 г. Така единственото, което имаме сега, е преписът на Харди, публикуван по-късно.

След смъртта на Уотсън загубеният бележник е открит случайно сред документите му. Подробно изследване на бележниците на Рамануджан е направено в пет тома от Брус Берндт, а изгубеният бележник – разгледан в други три тома с автори Джордж Андрюз и Брус Берндт.

Когато Рамануджан умира, Янаки Аммал е само на 21 години. Според обичая тя никога повече не се омъжва. Живее скромно, издържайки се с шивачество.

Към 1960 г. Рамануджан се превръща в национален герой на Индия и вдовицата му започва да получава различни почести, посещават я математици от цял свят. Отива си от този свят през 1994 г., надживявайки мъжа си със 73 години.

Две събития, проведени в рамките на „Открита катедра“

Генералният секретар на Европейската асоциация по киберсигурност бе гост лектор на Пловдивския университет

Публична дискусия на тема „Разговор(и) за политики, дигитализация и устойчивост: младите питат“ се проведе в рамките на формата „Открита катедра“, който е посветен на 60-годишнината на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. В дискусията взеха участие експерти по цифровизация и киберсигурност, представители на бизнеса и работодателите, кандидати за народни представители и младежи в лицето на ученици, студенти и докторанти.

Луиджи Ребуфи е генерален секретар и основател на

Европейската организация за киберсигурност (ECISO) и генерален секретар на фондацията „Women4Cyber“ (Women for Cyber). През 2016 г. той основава ECISO и стартира публично-частно партньорство с Европейската комисия, като организацията участва във формулирането на политики в сферата на киберсигурността. През 2019 г. той създава Women4Cyber, за да насърчи участието на жените в киберсигурността. През 2020 г. е сред номинираните за глобален инфлуенсър в сферата на сигурността, категория „Търговска сигурност – ръководи-

Луиджи Ребуфи

тели на сигурността“. Луиджи Ребуфи консултира изготвянето на учебните планове на специ-

алностите от професионалното направление 9.1. *Национална сигурност*.

Събитието беше модерирано от Светлин Илиев, секретар по дигитализация и киберустойчивост към Съюза за стопанска инициатива, и доц. д-р Алексей Петров, ръководител на катедра „Политически науки и национална сигурност“.

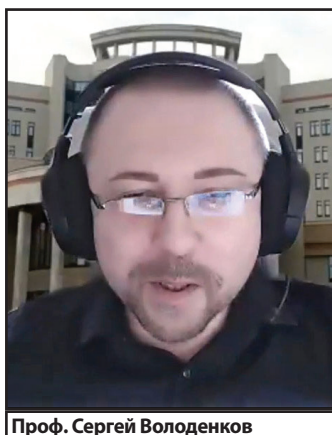
Ученици, студенти и докторанти поставиха множество въпроси, фокусирани върху приоритетите на младите хора, обществените предизвикателства и начините за тяхното преодоляване.

Московски професор представи виртуално идеите си за цифровизацията в политиката

Цифровизацията в управлението на политическите процеси, появата на „виртуални политици“, изкуственият интелект, моделирането и манипулирането на човешкото съзнание и поведение бяха част от акцентите в лекцията на проф. Сергей Володенков от Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“. С представянето ѝ пред аудитория от над 250 участници на 26 април завърши цикълът онлайн лекции, организирани от катедра „Политически науки и национална сигурност“ на Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Те се проведоха в рамките на „Откритата катедра“, инициирана по повод на 60-годишнината на ПУ.

Съорганизатори на събитието с участието на проф. Сергей Володенков бяха студенти и преподаватели от катедра „Политология“ от Университета за национално и световно стопанство в София. Осигурен беше симултанен превод на два езика: руски-български/български-руски и руски-английски/английски-руски.

Вниманието на многобройната аудитория беше фокусирано върху проблемите на комуникацията в условията на глобални технологични трансформации, изкуствения интелект, цифровите технологии в управлението на политическите процеси, моделирането и манипулирането на човешкото съзнание и поведение, мястото на човека в дигиталното общество, хибридните войни и киберсигурността. На задълбочен анализ и коментар бяха предложени въпроси, свързани с появата на т.нар. „онлайн партии“, работещи в цифровото пространство, появата на „виртуални поли-

Проф. Сергей Володенков

тици“, формирането на нестандартни аудитории, неравенството в достъпа и компетентността на различните хора за подобен вид комуникация, „меката диктатура“, която прави света ни по-управляем – без съмнение въпроси, интересни не само за специалистите, но и за всеки мислещ човек, загрижен за бъдещето на света, в който живеем.

Лекцията, придружена с презентация, разгърната на български език, продължи повече от предвиденото, но не и за сметка на времето, отделено за дискусия. Тя завърши с подчертано удовлетворение от споделеното между лектора и участниците в срещата.

Гостуващият лектор проф. Сергей Володенков е доктор по политически науки и професор в

катедра „Държавна политика“ на Факултета по политология при Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“. Той е научен ръководител на магистърската програма „Изкуствен интелект и цифрови технологии в съвременната политика“ и водещ експерт на руското дружество на политолозите. Автор е на 120 научни публикации, включително монографията „Интернет комуникациите в глобалното пространство на съвременното политическо управление: към цифрово общество“. Научните му интереси и изследвания са свързани с областта на цифровите комуникации, информационната сигурност, масовото съзнание, управлението на общественото мнение, дигиталния тоталитаризъм, хибридните войни. Той е основател и ръководител на комуникационната агенция G3, сред чиито клиенти са държавни агенции, правителствени организации и корпорации, обществени и търговски структури.

Акад. Юрдан Трифонов – пътят на един (не)обикновен български учител до Българската академия на науките

Първият семинар от поредицата „Строители на българското езиковедство“, организиран от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“, се проведе на 22.04.2021 г. Членовете на клуба Васил Стаменов, докторант по съвременен български език (морфология), и Ивана Витанова, студентка от специалността „Българска филология“, 3. курс, запознаха присъстващите с личността и делото на видния български учен акад. Юрдан Трифонов. Събитието се проведе в дистанционен формат. Идеята е то да постави началото на поредица от срещи за популяризиране на делото на учени езиковеди, които не са широко известни сред студентите и младите учени.

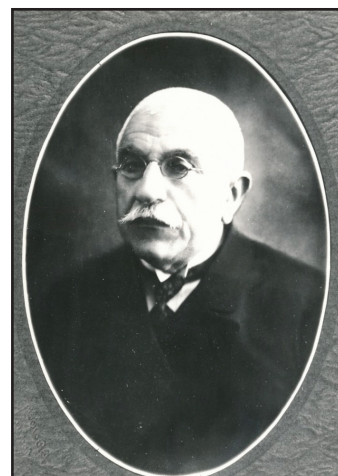
Юрдан Трифонов е роден през 1864 г. в гр. Плевен. Първоначалното си образование получава в килийното и в класното училище в родния си град. Продължава обучението си в Петропавловската семинария в Лясковец, където негов учител е Васил Друмев. След като завършва семинарията през 1885 г., става учител в Търновската мъжка гимназия. През 1890 г. постъпва във Висшето училище в София, където завършва славянска филология и история. След това отново е учител в Първа мъжка гимназия и във Военното училище в София. Макар че не работи в университета, а избира скромното поприще на български учител, той приживе получава заслужено признание за научната си дейност. От 1906 г. е член на Българската академия на науките. Носител е и на званието „почетен доктор по славянска филология“ на Софийския университет (1939). Завършва земния си път през 1949 г.

Въпреки че е бил почти изцяло отдаден на научни занимания, Юрдан Трифонов намира време да създаде семейство. Той има двама синове: Трифон и Иван. Трифон прави военна кариера. Издига се до генерал и началник на Щаба на войската на българската армия. През 1945 г. е осъден от Народния съд и разстрелян. Иван е учен химик, специализирал в Германия и преподавал в Софийския университет, професор, избран за декан на Физико-математическия факултет през учебната 1935 – 1936 г. Той е и един от основателите на Висшето техническо училище.

Учен с всестранни познания, Юрдан Трифонов твори в областта на езиковедството, историографията, фолклористиката, етнологията и литературната история. За научното си дело получава висока оценка както от съвременниците си, така и от свои следовници в науката. Езиковедските му проучвания се отличават с голямо разнообразие: той пише и в областта на синтаксиса, и в областта на морфологията – както именната, така и глаголната. Сред най-значителните му лингвистични трудове са „По въпроса за определението на граматическото предложение“ (1896), „Колко и какви трябва да бъдат спреженията в старобългарската граматика“ (1898), „Към историята на членните форми в българския език“ (1931), „Синтактични бележки за съединението на минало действително причастие с глагола съм в новобългарския език“ (1905), „Съединението на бих с причастие на -л в новобългарския език“ (1912), „Значение на сложните (описателните) бъдещи времена в новобългарския език“ (1908) и др. Характерно за Юрдан Трифонов е, че в изследванията си предпочита диахронния метод, не избягва дискуссионните въпроси (дори ги търси) и е първият езиковед, който не измисля примерите си, а ги екскерпира от художествената литература, от фолклора и от говоримата реч. Автор е на интересно определение за изречение. Допринася значително за развитието на глаголната морфология – напр. той пръв изказва предположението за наличие на категорията *възприетост* – *невъзприетост* на глаголното действие; представя семантиката на формите за непряко изказване; за първи път обяснява научно

умозаключителното значение; автор е на хипотеза за произхода на преизказните форми в българския език. Това са само част от приносите му.

В отделни историографски проучвания, напр. „Унищожение на Търновската патриаршия и заменяването ѝ с автономни митрополитства“ (1906 – 1907) и „Отношенията на сръбската Ипекска църква към Охридската в началото на турското владичество“ (1928), Ю. Трифонов изследва проблеми, свързани с историята на църквата. В други негови изследвания, като „Спомени на П. Р. Славейков за първото му затваряне и за първата му песен против гръцките

Акад. Юрдан Трифонов

Юрдан Трифонов със своите племенници

владици“ (1915) и „Преданието за изгорената старобългарска библиотека в Търново“ (1917), интересът му е насочен към гръцко-българските отношения в епохата на Възраждането. На родния му град е посветен най-разгърнатият, най-познатият и най-цитираният му историографски труд – „История на град Плевен до Освободителната война“ (1933).

В областта на фолклористиката и етнологията интерес представлява проучването му „По произхода на името „шоп“ (1921), както и „Бележки върху развитието на песните за Новака у българите и сърбите“ (1923) и

„Български песни с исторически спомени от XVI в.“ (1923).

Някои от литературноисторическите проучвания на Ю. Трифонов са в областта на старобългарската литература, посветени са на живота и делото на Константин-Кирил Философ, на книжовното дело на Йоан Екзарх и на дейността на епископ Константин, напр. „Константин Философ (св. Кирил) като царски пратеник при сарацини и хазари“ (1933), „Две съчинения на Константина Философа“ (1934), „Йоан Екзарх Български и неговото описание на човешкото тяло“ (1929) и др. Юрдан Трифонов има и ценни проучвания, свързани с възрожденската литература, напр. с опровергаване на тезата за „Криводолските Паисиевци“ и с проследяване на творческия процес и историята на създаването на драмата „Иванко“ – „Историческата страна на драмата „Иванко – убиецът на Асеня I“ от В. Друмев“ (1927). Друго ценно негово изследване е „Съчиненията на П. Р. Славейков с исторически характер“ (1929). По случай 70-годишнината от рождението на Патриарха на българската литература Ю. Трифонов издава книгата „Иван Вазов. Живот, произведения и възгледи“ (1920); пише и биография на учителя си от Петропавловската семинария Васил Друмев: „В. Друмев – Климент Браницки и Търновски. Живот, дейност и характер“ (1926).

Ю. Трифонов получава заслужено признание и в по-ново време. На него са посветени няколко научни сесии, първата от които, озаглавена „125 години от рождението на Юрдан Трифонов“, е организирана от Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ в рамките на конференцията „Паисиеви четения“ през 1989 г. В родния му град Плевен е учредена Награда за хуманитаристика „Акад. Юрдан Трифонов“.

Отборът на Юридическия факултет с награда от престижно международно състезание по право

През месеците февруари и март 2021 г. се проведе реномираното състезание по международно право „Philip C. Jessup“. Участие взе и отбор от студенти на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в състав Ани Стойнова, Гергана Павлова, Миглена Богданова и Петя Бозаджийска. Те имаха за треньори Тодор Рогошев, Радослав Костов и Илия Джонгаров. Състезанието се проведе в три етапа, като отборът на ЮФ участва в два от тях – на междуконтиненталните предварителни рундове и международните предварителни рундове. Поради пандемията от COVID-19 тази година състезанието се проведе изцяло онлайн.

Част от ръководството на Юридическия факултет с отбора. От ляво надясно: доц. Даниела Дончева, декан на Юридическия факултет, Петя Бозаджийска, Гергана Павлова, Тодор Рогошев – треньор, Миглена Богданова, Ани Стойнова, доц. Ангел Шопов – заместник-декан на ЮФ

Самото състезание представлява симулация на съдебен процес пред Международния съд на ООН между две измислени държави, като отборите се подготвят за позициите на ищец и ответник в продължение на 6 месеца. Тазгодишният казус включваше редица спорни въпроси от международното право, сред които правото на свободно придвижване във време на пандемия, дипломатическо убежище на територията на консулство на чужда дър-

жава, резерви към декларация за приемане на юрисдикцията на Международния съд и законността на сваляне на граждански самолет, за който се смята, че е отвлечен от терористи с цел да се използва като оръжие.

Тази година отборът на ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ за пръв път достига до международните рундове на състезанието. Това даде възможност на участниците да се съревновават с отбори от цял свят, някои от които бяха на най-високо ниво. Представянето на отбора беше много добро. Старанието и работата, вложени в това начинание, доведоха до заслуженото признание – наградата за 3-то място, за писмените защити на междуконтиненталните рундове.

Треньорите на отбора

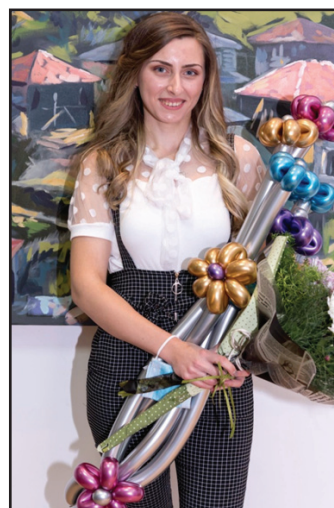
Студентка от Пловдивския университет е сред отличените в международния литературен конкурс „Небесни меридиани“

Пламен ХАДЖИЕВ

Памела Мекушина е студентка в III курс на специалността „Български език и история“ към Филологическия факултет на Пловдивския университет. Участвала е в конференции и студентски научни сесии, както и в обучителни семинари по журналистика, креативно писане и др. От 2018 г. е „истинско украшение“ в литературен клуб „Искри“ към читалището в родната Пещера. През настоящата година е отличена с трета награда в международния конкурс „Небесни меридиани“ – раздел „Поезия“.

Конкурсът се организира за трета поредна година от Артсалон „Сели – култура на народите“ в град Бат Ям, Израел, под егидата на кмета на града г-н Цвика Брот и с подкрепата на широк кръг медии, сред които и Българското национално радио, радио „Река“, „Sofia Ars Net“.

Целта на фестивала е да се съхрани културното наследство

Памела Мекушина

на двете страни – България и Израел, чрез задълбочаване на културния обмен между двата приятелски народа, обединяване на българите по света и запазване на техните корени, традиции, обичаи и популяризиране на българската духовност. Особена значимост за проекта е представянето на творци във всички области на изкуството, които живеят в различни точки на света.

Участниците се оценяват от международно жури, съставено от специалисти в различни области – писатели, журналисти, продуценти и други.

Организаторите на престижния конкурс споделят: „Творбите – стихотворения, разкази, есета, очерци, бяха толкова много и това може само да ни радва, защото говори за голям интерес. Благодарим ви от сърце за прекрасните творби, за вълнуващите мигове с вашето творчество, за извора на българското слово, което оставихте в душите ни!“. Това е и първото отличие за студент от Пловдивския университет в този конкурс.

Акад. Юрдан Трифонов...

➔ От стр. 24

Фактът, че Ю. Трифонов посвещава най-известния си историографски труд на родния си град, ни учи, че каквото и да постигне, човек не трябва да забравя корените си. Чест прави на големия учен, че умее и да проявява признателност – той посвещава книга на своя учител Васил Друмев. Юрдан Трифонов е пример за личност, която не се страхува от предизвикателства, поставя си високи цели и ги постига с добросъвестен труд, с усърдие и всеотдайност. Един от първопроходците, които не вървят по добре познати, отъпкани пътеки, а сами прокарват нови пътища за онези, които идват след тях.

Радостина КОЛЕВА

Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

Поезията на Памела Мекушина, която авторката успешно утвърждава в стихосбирките „Дебюти“ и „Буря, наречена любов“, е от този тип лирика, който не можеш да прочетеш донякъде и да ги оставиш „за друг път“. Да ѝ пожелаем още много успехи и да озарява света със светлината на познанието и любовта към словото.

Резултатите от студентския литературен конкурс, организиран от вестник „Пловдивски университет“

Приключи ежегодният литературен конкурс за поезия и проза, организиран от вестник „Пловдивски университет“. Тазгодишното издание се отличава с големия брой участници – близо 70 души, като някои от тях са представили свои творби и в двата раздела. Хубавото е, че това количествено натрупване е довело и до качество.

Журието в състав: Тильо Тилев – председател, и членове – доц. д-р Гергина Кръстева, преподавател в катедра „История на литературата и сравнително литературознание“, и поетесата Миглена Георгиева, лауреат от предишни издания на конкурса, определи следните награди:

Поезия

Първа награда

Светлана Димитрова Димитрова, магистърска програма „Културноисторическа славистика“

Втора награда

Кремена Драгомирова Герджикова – магистърска програма „Английски език и методика за предучилищен и начален училищен етап“

Ива Петрова Йорданова – спец. „Публична администрация“, I курс

Трета награда

Илия Иванов Точев – докторант към катедра „История на литературата и сравнително литературознание“

Камелия Радославова Гарева – спец. „Приложна лингвистика (английски език с втори чужд език)“, III курс

Поощрителна награда

Михаела Николаева Начева – спец. „Български език и английски език“, I курс

Мария Ганчева Стойчева – спец. „Предучилищна и начална училищна педагогика“, I курс

Елица Дудулаки – магистърска програма „Психология на управлението“

Проза

Първа награда

Габриела Димитрова Дамянова – спец. „Българска филология“, II курс

Втора награда

Мартин Красимиров Кръстев – спец. „Психология“, II курс

Трета награда

Илияна Атанасова Колева – магистърска програма „Методика на обучението по български език и литература“

Поощрителна награда

Ния Кюркчийска – спец. „ПравоВ, II курс

Радослав Христов Христов – спец. „История и чужд език“, II курс

Извън кръга на наградените останаха автори, които са направили добро впечатление на журието с отделни свои текстове. В раздел „Поезия“ трябва да споменем Ана-Мария Проданова, Антония Михова, Ваня Вълева, Габриела Асенова, Габриела Ничева, Жени Щерева, Ирина Недкова, Радослав Христов. В прозата това са Велина Бояджиева, Елена Сабахлъкова, Ралица Пламенова, Мария Митрова, Мая Хаджиева. Разбира се, попадения има и при други автори, което ни кара да очакваме от тях по-добро представяне догодина.

На наградените – честито! На останалите – успех в следващите издания на конкурса.

Поради епидемиологичната обстановка няма да има официално награждаване, както е било в предишните години. За да получат наградите си, отличените автори да заповядат в редакцията на вестника, която се намира в южния двор на Ректората на Пловдивския университет. Телефон за връзка – 032 261 477, или на електронната поща, на която са изпратили своите творби.

Благодаря на Йорданка Маргаритова – дългогодишен член на екипа на вестника, и на известния литературен изследовател Стефан Памуков, които осигуриха част от наградния фонд за конкурса.

Текстове на наградените автори и на част от останалите участници ще бъдат публикувани в следващите броеве на вестника.

Тильо Тилев

I НАГРАДА

Светлана Димитрова

ЗА ПОЕЗИЯ

Къде отиват всички стонове, които не се превръщат във викове, кажи?

Къде отиват всички неосъществени презръдки за сбогом?

Къде са всички онези усмивки, които ми дадохте, а аз не взех, не видях, загледана в земята да не падна...?

Нали бяхте тук, за да летя,

защо тогава ме е страх...

Къде са всички красиво прошепнати думи в мрака, които като молитва от неверник не се сбъднаха...?

Къде отиват всички мои глупави сълзи, пролети не заради болка?

Къде попиват всички капки дъжд, на август или на февруари, които не ни намокреха...?

Къде са всички изгубени наивно минути, в които се чакаме, а не идваме?

В които се мислим, а не си звъним...

Къде са отлетели всички мухи, които не уби заради мен?

Къде изчезват всички обречени надежди, за които се държим, а после пускаме...?

Какво става с тъжните забравени чадъри, които никой не се връща да вземе?

Все пак нищо тук не е съвсем изчезващо, нали?

Те трябва да са някъде при други, както ние,

и продължавайки да съществуват, навярно са добре.

Изби розовото на изгрева по синьото, все още студено небе в мирна, свята и последна понеделник сутрин,

във която си просто мечта.

Задава се, малко по малко, времето,

в което ще се сбъднеш (ако сме си писани),

и аз треперя от страх и вълнение...

Пазя те дори от очите

на хората, с които се разминавам всяка сутрин,

и там, вътре, под палтото ми

туптиш и ме сгряваш –

атом

крехка частица щастие,

нов елемент

с неизвестен период на разпад.

Любовта стъпва около нас на пръсти, скъпи.

Внимава, не прави вятър,

само понякога я усещаме.

След това ти изчезваш за няколко дни –

аз ти го връщам,

а тя през това време посещава

други самотни души още по-тихо.

Може би няма да се покаже на нас,

може би толкова тихо и ще си тръгне,

че няма да разберем за това,

и ще остави след себе си

само една празна бутилка, едни чехли,

едни розови пижами, една песен.

Наситена културна и образователна програма за студентите китаисти

Въпреки ограниченията, които наложи пандемията, тя не може да отнеме на хората стремежа към общуване и нуждата да творят. Именно в творчеството откриха поле за общуване и студентите китаисти от Пловдивския университет. Повод стана посрещането на Пролетния празник, популярен също като Китайска нова година.

В Института „Конфуций“ – София, бяха връчени наградите на победителите в конкурса за видеоклип по случай посрещането на Пролетния празник. С втора и трета награда бяха отличени студенти от втори курс, специалност „Приложна лингвистика с английски и китайски език“ към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Второ място в конкурса зае Микаела Джамджиян, а третото място си поделиха Надежда Жекова и Кристина Запрянова със съвместно изготвения видеоклип. Наградите бяха връчени от г-жа Аксиния Колева, директор на Института „Конфуций“ от българска страна.

Момичетата споделят, че за тях е удоволствие да се включват в подобни инициативи. „Съчетахме приятното с полезното. Не само обогатявах знанията си, не само учих и надграждах, но и виждах резултатите от добре свършената работа“ – отбеляза Микаела. Студентите са щастливи за успеха си, като се надяват това да е едно от многото постижения занаят. Благодарни са за топлото отношение и внимание, с което са посрещнати.

В очакване на възможност за живо общуване и емоции извън мрежата пловдивските студен-

ти се възползваха от предимствата на онлайн обучението, като се включиха в програмата за дистанционни курсове, организирана от Шънджънския политехнически университет. В добрите традиции на дългогодишно партньорство между двата университета трима наши студенти получиха пълна стипендия за участие в учебната програма, в която има над 300 обучаеми от цял свят.

Пловдивските студенти имаха още срещи с китайския език и култура през тази пролет. В средата на май се проведе традиционното състезание „Китайски езиков мост“, което тази година е организирано от Института „Конфуций“ – София. Участие в него взеха студентите от специалността „Приложна лингвистика с английски и китайски език“ Данило Карауланов (4. курс) и Камелия Гарева (3. курс). Състезанието включва три кръга – тест върху познанията на участниците по китайски език, литература и култура, реч на актуална за съвременното тема и демонстрация на артистичен талант. Данило Карауланов зае трето място по класирането на журито в състезанието и първо по класирането на публиката.

Предстои и поредица от онлайн лекции с китайски специалисти в различни области. Серијата започна с лекция, разказваща от първо лице за живота на китайските медици по време на пандемията. Следете фейсбук страницата на Класна стая „Конфуций“ за темите на предстоящите лекции и линковете към тях.

Студенти филолози спечелиха престижни награди в конкурса „Франкофонски кариери“

Теодора Янева от 3. курс, специалност „Френска филология“, спечели една от трите награди за най-добре представил се студент в конкурса „Франкофонски кариери“, организиран от Университетската агенция на франкофонията (AUF) в България съвместно с Франкофонския център на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Асоциацията на преподавателите по и на френски език в България и в партньорство с компанията „TELUS International Europe“. Конкурсът се осъществява и с подкрепата на Председателството на Групата на посланиците франкофони в България.

Награди за участие получиха също Мария Чавдарова – 3. курс, „Френска филология“, Мария Попова – 3. курс, „Приложна лингвистика с френски език“, и Елена Боцева – 1. курс, „Френска филология“.

Поздравяваме ги и им желаем още много успехи!

Първи Ден на спорта в Пловдивския университет

На 17 май се проведе за първи път Ден на спорта в Пловдивския университет. Събитието включваше студентски надпревари в общо 5 дисциплини на игрищата и в Спортната зала на висшето училище.

Българският топорефер Георги Кабаков свири финала във футболния турнир. „Чест е за мен да бъда съдия на този финал! Подхождам към всеки мач отговорно и с уважение към участниците независимо от мащабите на състезанието“, заяви Георги Кабаков, който ще съдийства битките по терените на олимпиадата в Токио и на европейското първенство по футбол през лятото. Реферът в момента е докторант на Пловдивския университет в катедра „Теория и методика на физическото възпитание“ към Педагогическия факултет.

Купата на ректора спечели футболният тим на първокурсниците от специалността „Педагогика на физическото възпитание“, заочна форма на обучение. Отборът надви с 3:1 съперниците си

Ректорът проф. Румен Младенов връчи купата на победителите във футболния турнир. Вляво са проф. Веселин Маргаритов и реферът Георги Кабаков

от трети курс на същата специалност, редовно обучение.

„Спортната дейност в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е на високо ниво, винаги ще я подкрепям“, заяви при връчването на купата ректорът на ПУ проф. д-р Румен Младенов.

При огромен интерес преминаха и съревнованията по баскетбол, волейбол, стрийтбол, тенис на корт и тенис на маса.

„Това ще остане в историята! Бъдете горди, че сте първите участници“, заяви помощник-ректорът по спортната дейност проф. д.п.н. Веселин Маргаритов, мотивирайки за добро представяне в символичен крос близо 200 студенти. Той уточни, че неслучайно за събитието е избрана датата 17 май, когато у нас се отбелязва Денят на българския спорт.

„Пожелавам традицията да пребъде“, каза в словото си при закриването на първия Ден на спорта в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ ректорът проф. д-р Румен Младенов.

Спортистите на Пловдивския университет се представиха достойно в състезанията през 2021 година

Поради епидемиологичната обстановка както много други дейности и спортът претърпя редица ограничения. Спортистите на Пловдивския университет, въпреки че не успяха да водят пълноценна подготовка, отново се представиха на обичайното високо ниво. Ето и резултатите от състезанията, в които участваха през тази година.

Началото постави царицата на спортовете – леката атлетика. На 29.04.2021 г. във Велико Търново се проведе държавният студентски крос, като жените пробягаха дистанцията от 2 км, а мъжете – 6 км. Силвия Георгиева спечели с убедителен аванс измежду 18 представителки на 7 висши училища, Кристина Борукова се класира четвърта и малко не ѝ достигна за бронза. Ивана Иванова, макар и на 13. място, помогна за крайната отборна победа. И трите момичета са от специалността „Педагогика на обучението по физическо възпитание“ (ПОФВ). Мъжете в състав: Димитър Петков, Владимир Клявков, Милен Иванов и Недялко Боруков, заеха четвърто място при участвали седем отбора.

На 9.05.2021 г. в Националната спортна академия – София, се проведе студентското първенство по аеробика. Заболяване на една от състезателките в последния момент лиши отбора от възможността да се пребори за първото място с НСА. Така с разлика от 1 точка останахме на второ място, а приносът е на Елена Йосифова (магистърска програма „Спорт в училище“), Евелина Талева (НУПЧЕ), Николета Димитрова (МОЛБ) и Ния Кюркчийска („Право“). В индивидуалното класиране Елена Йосифова е втора, а Николета Димитрова е на призовото шесто място. Тук двама от елитните ни състезатели – Ана-Мария Стоилова и Тихомир Баротев, поради заетост с националния отбор не можах да помогнат за по-доброто ни класиране.

В края на май в Стара Загора се проведе Националната универсиада, като в надпреварата по 13 вида спорт се включиха около 1000 студенти от 20 университета. Градът на липите и поетите за втори път бе домакин на най-големия спортен студентски форум.

На 27 и 28 май се проведе състезанието по лека атлетика за мъже и жени. И тук по различни причини не можах да участват някои от най-изявениите ни състезатели. В отборното класиране и при мъжете, и при жените Пловдивският университет е на второ място след НСА. Същото бе и крайното комплексно класиране при участието на 12 висши училища. По групи дисциплини – от осем възможни имаме 1 първо, 1 второ и 4 трети места.

В индивидуалното класиране по дисциплини медали спечелиха: златен – Александра Троева на висок скок; сребърни –

Отборите по лека атлетика (мъже и жени) на Националната универсиада заедно с пр. Валентин Кузев

Отборът по тенис с пр. Татяна Найденова

Станимир Минчев и Кристина Борукова на 100 м, Димитър Петков на 400 м; бронзов – Димитър Стоицов на гюле и Александра Троева на дълъг скок.

Три от щафетите ни извоюваха златните медали: 4 x 100 м жени – Кристина Борукова, Габриела Георгиева, Антония Иванова и Златка Райчева; 4 x 400 м жени – Златка Райчева, Антония Иванова, Габриела Георгиева и Емилия Назърова; 4 x 100 м мъже – Станимир Минчев, Димитър Петков, Владимир Клявков и Станислав Нешев. Шафетата на 4 x 400 м мъже спечели бронзови медали – Владимир Клявков, Станислав Нешев, Тенчо Бортоласов и Милен Иванов.

Постигнатите резултати показват, че ако отборът на ПУ беше в пълен състав, не само щеше да бъде сериозна конкуренция на НСА, но и с реални шансове да се бори за първото място. Ръководител на отборите по лека атлетика и аеробика е пр. Валентин Кузев.

В състезанието по бадминтон (жени) при участието на осем висши училища ПУ е на второ място в отборното класиране, на първо място е СУ, а третото място остана за НСА. В индивидуалната надпревара Петя Касабова (НУП) игра на финала, но остана със сребърен медал. Четвърто място за Лучия Въжарова (ПОФВ) и Лилия Пенова („Право“). На двойки жени имаме два бронзови медала: едната двойка е Лучия Въжарова (ПОФВ) – Лилия Пенова („Право“), втората е Петя Касабова (НУП) – Габриела Атанасова (ЕЕТ).

На Националната универсиада ПУ участва в турнира по тенис при жените. Състезанието беше само отборно, а нашите състезателки бяха Берна Алексиева (ПОФВ), Ивана Папазова (ПОФВ), Габриела Хашъмова (МТБ) и Мира Димова („Приложна лингвистика“). След трудна битка с НСА на полуфинала и с резултат 3 на 2 победи отборът ни се класира за финала. Тук се срещнахме със СУ, но за съжаление, отборът ни отстъпи с 4 на 1 срещи и така завоюва сребърен медал. Водач на отборите по тенис на корт и по бадминтон е пр. Татяна Найденова.

Отборът на ПУ по джудо (жени) е шампион на Националната универсиада. Златните медали в своите категории спечелиха Цветелина Тахчилиева (НС) и Лия Сребрева (ПОФВ), а Йоана Пишмишова (ПОФВ) е със сребърен медал.

Отборът по футбол преодоля квалификационния кръг и се класира на четвъртфинал, където игра с отбора на Минно-геоложкия университет и загуби след изпълнение на дузпи. Водач на отбора е ас. д-р Стоян Димитров.

Състезателките по джудо заедно с пр. Теодор Митев